

Ἑταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν

Σελίδες Ἀπ' τὴ Φωκίδα

Χαλκοῦν Φωκέων 357 - 346 π.Χ.

Ἀμφισσα

2004

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	: ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ Έκδίδεται κάθε τρίμηνο Τεύχος 110, Απρίλιος - Ιούνιος 2004
ΙΔΡΥΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΕΚΔΟΤΗΣ	: Έταιρεία Φωκικών Μελετών Ίπποκράτους 3, Άμφισσα, Τ.Κ. 331 00 Τηλέφωνο: 22650 29.678
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ	: Νικόλαος Δ. Καστανάς Όδός Ι. Γιδογιάννου 9 - Άμφισσα Τ.Κ. 331 00, Τηλ. 22650 28.991 - 22650 79.174
ΥΠΕΥΘ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ	: Κώστας Σανιδάς Ίωαννίνων 6, Μοσχάτο Τ.Κ. 18543, Τηλ. 210 9414.233
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	: Γεώργιος Κουτσοκλήνης, Πρόεδρος Ε.Φ.Μ. αίδ. Ταξ. Γκιούλος, Αντιπρόεδρος » Δημήτριος Σανιδάς Γραμματέας » Γεώργιος Καραϊνδρος, Ταμίας » Νίτσα Άσημακοπούλου, Έφορος » Άθαν. Δημόπουλος, Μέλος Δ.Σ. » Ευθύμιος Τσαφόγιαννος, » »

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ: α'. Ιστορικές μνημες.....	1/5069
β'. Μακεδονικός Άγώνας	2/5070
ΚΟΥΤΣΟΥΛΕΛΟΥ ΔΗΜ.: Μακεδονία Προμαχοῦσα.	
Ρουμελιώτες στόν Μακεδονικό Άγώνα (1904-1908)	7/5075
ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ ΓΕΩΡΓ.: Συμπλήρωσις Καταλόγου Ρουμελιωτών	
Μακεδονομάχων καί ό Γιαννούτσος Ύψηλάντης	19/5087
ΝΤΟΜΑΛΗ Σ.: Ό τελευταίος του κοπαδιοῦ	23/5091
ΙΧΝΗΛΑΤΗ: Τό Όλυμπιακό Φῶς.....	25/5093
ΖΩΡΙΑΝΟΥ ΓΙΑΝΝΟΥ: Γαλήνη ψυχῆς	31/5099
ΧΑΡΙΤΟΥ ΘΕΜ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ: Παρουσίαση άνεκδότου έπιστολῆς	
του όπλαρχηγού Όδυσσέως Άνδρούτσου γραφεῖσα	
εις Σάλωνα τήν 18-4-1824	35/5103
ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝ.: Τό «ταπί» του Σερεβέλιου	39/5107
ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΓΕΩΡΓ.: ΙΣΤΟΡΙΟΥΛΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ:	
Έφταιγε τό όνομα	50/5118
Γ. ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ: Μεταμορφώσεις: α'. Ό Τσοπανάκος	51/5119
β'. Η Χουχουλήθρα - γ'. Ό Μπούφος.....	52/5120
ΣΑΝΙΔΑ ΔΗΜ.: Σδέσματα - Όρκοι καί Βρισιές	55/5123
ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ:	
α'. Άνδρικόπουλος Γιάννης	58/5126
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ: Δ. Κουτσουλέλου.	
Πενήντα χρόνια πνευματικῆς παρουσίας	59/5127
ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	60/5128

ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ

α'. Ἱστορικές μνῆμες

Ἀπ' τό Β' τρίμηνο ξαναθυμίζουμε τά γεγονότα πού νομίζουμε ὅτι ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία στήν ἱστορία μας.

6.4.1941. Οἱ Γερμανοί ἐξαπέλυσαν γενική ἐπίθεση κατά τῆς Ἑλλάδος. Ἀρχισε ὁ ἐπικός ἀγώνας τῶν ὀχυρῶν τῆς Γραμμῆς Μεταξᾶ, τά ὁποῖα παρεδόθησαν ἀφοῦ οἱ ἐχθροί κατέλαβαν τήν Θεσσαλονίκη περνώντας ἀπ' τό Σερβικό ἔδαφος.

9.4.1943. Οἱ Ἴταλοί ἔκαψαν τήν Βουνιχώρα καί δολοφόνησαν 31 κατοίκους της καί τήν Ἀγ. Εὐθυμία.

10.4.1821. Στήν Κων/πολη οἱ Τοῦρκοι κρεμοῦν τόν Πατριάρχη μας καί στά Σάλωνα οἱ Ἕλληνες καταλαμβάνουν καί ἀπελευθερώνουν τό Κάστρο τῆς Ὠριᾶς.

23.4.1827. Πεθαίνει ὁ μέγας ἀρχιστράτηγος τῆς Ρούμελης Γεώργ. Καραϊσκάκης.

23.4.1821. Γίνεται ἡ μάχη τῆς Χαλκομάτας - Θερμοπυλῶν (Ἀλαμάνας) κατά τήν ὁποία ἔπεσε ὁ ἥρωας Ἐπίσκοπος Σαλῶνων Ἡσαΐας καί ἡ ἥρωας Ἀθ. Διάκος.

4.5.1825. Τμήμα τοῦ Κιουταχῆ, 3.000 ἀνδρῶν κάμπτει τήν ἀντίσταση τῶν Ἑλλήνων στά Πεντεόρια καί εἰσέρχεται εἰς τά Σάλωνα, ὅπου καί προβαίνει σέ ἄγριες λεηλασίες καί σφαγές, ἐνῶ παίρνει ὡς σκλάβους 300 νέους καί νέες.

8.5.1821. Τό ταπεινό Χάνι τῆς Γραβιᾶς γίνεται μέγας φάρος τῆς Ἐλευθερίας.

29.5.1453. Ἀποφράδα ἡμέρα γιατί οἱ Τοῦρκοι κατέλαβαν τήν Πόλη καί σταμάτησαν μισοτελειωμένη τή λειτουργία στήν Ἀγιά Σοφιά.

5.6.1825. Ἡ δολοφονία τοῦ ἥρωα τοῦ Χανιοῦ τῆς Γραβιᾶς Ὀδυσσεά Ἀνδρούτσου.

β'. Μακεδονικός Ἀγώνας

Τό 2004 συμπληρώνονται 100 χρόνια ἀπό τότε πού ἄρχισε ὁ Μακεδονικός Ἀγώνας καί σκοτώθηκε τό παλληκάρι Παῦλος Μελάς, ὁ ὁποῖος πίστευε ὅτι «Ἡ Μακεδονία εἶναι οἱ πνεύμονες τῆς Ἑλλάδος καί χωρίς αὐτούς ἡ ὑπόλοιπη Ἑλλάδα εἶναι καταδικασμένη σέ θάνατο», καί γιά νά μήν πεθάνει ἡ Ἑλλάς πῆγε καί πέθανε αὐτός καί ἔκανε ἔργο τό λόγο τοῦ ΙΔΑΣ (Ἰ. Δραγούμη), ὁ ὁποῖος πίστευε καί διακήρυττε ὅτι «...μόνο στό καμίνι τοῦ πυρός στή Μακεδονία μπορεῖ ν' ἀποκτήσει νόημα καί καταξίωση ἡ ζωὴ καθένα πού φιλοδοξεῖ νά λέγεται Ἑλληνας...».

Καί ὁ Παῦλος Μελάς ἀποφάσισε καί «...ἀναλαμβάνω αὐτόν τόν Ἀγῶνα μέ ὅλην μου τήν ψυχὴν καί μέ τήν ιδέαν ὅτι εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἀναλάβω. Εἶχα καί ἔχω ἀκράδαντον τήν πεποίθησιν, ὅτι δυνάμεθα νά ἐργασθῶ μεν ἐν Μακεδονίᾳ καί νά σώσωμεν πολλά...».

Παῦλος Μελάς
Σάββατον, 21 Ἀπριλίου 1904

Στὴν ἔκθεση τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Γεωργίου Βολάνη βλέπουμε τίς τελευταῖες ὥρες τοῦ ἥρωα Μίκη Ζέζα, δηλαδή τοῦ Παύλου Μελά.

Ἔκθεση τοῦ Ὀπλαρχηγοῦ Γεωργίου Βολάνη σχετική μέ τόν θάνατον τοῦ Παύλου Μελά

Εἰσελθόντες εἰς Μακεδονίαν συνηγήσαμεν μέ τόν Καραλίβανον εἰς τό λημέρι του εἰς Κλεισούραν, ὁπόθεν μετέβημεν ὁμοῦ εἰς τό λημέρι Λέχοβον, ἐκεῖθεν δέ κατ' ἔγγραφον πρόσκλησιν τοῦ Ἀρχηγοῦ Παύλου Μελά εἰς τό λημέρι Νεγκοβάνι Φλάμπουρον, ὅπου καί τόν συνηγήσαμεν.

Τὴν 9ην Ὀκτωβρίου 1904 ἐφθάσαμεν εἰς Μπελημενήν (Δροσοπηγήν) καί τήν ἐπομένην εἰς τό Ντερέτι Πολυπόταμον, ἵνα καταλάβωμεν δι' ὁκτῶ μέν ἀνδρῶν τό χωρίον, διά δέ τῶν λοιπῶν ὅπως πολιορκήσωμεν αὐτό ἵνα συλλάβωμεν τόν ἱερέα, τόν διδάσκαλον καί τοὺς προύχοντας.

Μόλις ἐφθάσαμεν ὁμως εἰς Νερέτι Πολυπόταμον, εἰδοποιήθημεν ὅτι εἰς αὐτό εὐρίσκετο Βουλγαρική συμμορία ἡ ὁποία συλλαβοῦσα

τέσσαρας Ἑλληνίδας ἦτο ἔτοιμη νά τάς σφάξῃ. Ὡς ἐκ τούτου μετεβάλομεν σχέδιον καί πολιορκήσαντες τήν οἰκίαν ὅπου ἐκρύπτετο ἡ βουλγαρική συμμορία ἐπετέθημεν κατ' αὐτῆς καί μετὰ ὀλιγώρων συμπλοκῇ ἐξοντώσαμεν φονεύσαντες 5 ἐξ αὐτῶν, ἐκ τῶν ἡμετέρων δέ ἐτραυματίσθη διά βόμβας ὁ Σκαλίδης καί τήν πρωΐαν ἐφύγαμεν διά Βίτσι, διότι εἶχαν ἐν τῷ μεταξύ φανῇ Τουρκικά στρατεύματα.

Τήν νύχτα τῆς 11ης Ὀκτωβρίου κατηυθυνόμεθα εἰς Κορέστια πρὸς συνάντησιν τοῦ Καπετάν Εὐθύμη Καούδη πρὸς ὃν ὁ Παῦλος Μελᾶς ἐπανειλημένως εἶχε γράφει νά ἔλθῃ πρὸς συνάντησίν του. Μετά πορείαν 8 ὥρῶν διά μέσου ἀνωμάλου ἐδάφους καί ὑπό ραγδαίαν βροχὴν ἄνευ ὁδηγοῦ καί ὑπὸ πυκνὸν σκότος ἐφθάσαμεν τήν 11ην νυκτερινήν εἰς Στάτισταν (Μελᾶ).

Εἰς τό χωρίον αὐτό δέν εἰσῆλθαμεν διότι δέν ἐγνωρίζαμεν τὰ φρονήματα τῶν χωρικῶν ἀλλ' ἐσταθμεύσαμεν εἰς τήν ἑξῶθεν τοῦ χωρίου ἐκκλησίαν καί ἀπεστείλαμεν ἓνα τῶν ἀνδρῶν Μακεδόνα, ἵνα δυνηθῇ νά λάβῃ πληροφορίας. Κατά τύχην εὐρίσκετο ἐντός τοῦ χωρίου ὁ ὀπαδὸς τοῦ Καούδη Ντίνας, ὅστις ἐλθὼν μετὰ τοῦ ἀποσταλέντος διαβεβαίωσεν τὸν Ἀρχηγόν μας Παῦλον Μελᾶν ὅτι ἡδυνάμεθα νά ἀναπαυθῶμεν ἀσφαλῶς ἐντός τοῦ χωρίου.

Ὁ Ἀρχηγός μας ἔμεινε μέ τούς Δάκην Πέρζαν, Πέτρον Χατζητάστην, Ντίαν Θεόδωρον, Βλάχον ψυχογυιὸν του καί τὸν Γεώργ. Στρατηγάκην.

Εἰς τὰ ἄλλα καταλύματα παρέμειναν οἱ ὀπλαρχηγοὶ Καραλίβανος καί Βισβίκης μετὰ 8 ἀνδρῶν, Ἰωάννης Πούλακας μετὰ 6 ἀνδρῶν καί οἱ Κατσαμάκας καί Λαμπρινός Βρανᾶς μετὰ 10 ἀνδρῶν.

Τό χωρίον Στάτιστα τῆς περιφερείας Κορεστίων, ἀποτελούμενον ἀπὸ 80 οἰκογενειῶν καί κείμενον εἰς λεκανοπέδιον μεταξύ δύο βουνῶν δασοδῶν, διασχίζεται ἀπὸ δύο ρύακας. Τὰ δύο αὐτὰ μέρη ἀποτελοῦσι τὰς δύο συνοικίας τοῦ χωριοῦ αἵτινες συνδέονται διά γεφύρας καί εἰς μὲν τήν μίαν συνοικίαν εὐρίσκοντο οἱ ὑπὸ τήν Κατσαμάκαν καί Λαμπρινόν ἀνδρες, εἰς δέ τήν ἐτέραν τὰ λοιπά τμήματα. Αἱ οἰκίαι εἰς τὰς ὁποίας διέμεινεν ὁ Ἀρχηγός, ὁ Καραλίβανος καί ἐγὼ ὁ Βολάνης ἦσαν πλησίον. Ἐκεῖ διήλθομεν τό ὑπόλοιπον τῆς νυκτός καί ὁλόκληρον τήν ἐπομένην ἡμέραν 13 Ὀκτωβρίου.

Ἀπὸ τὰς οἰκίας αὐτάς δέν ἦτον δυνατόν νά ἐξέλθωμεν τήν ἡμέραν, διότι θά ἐγινόμεθα ἀντιληπτοί παρὰ τῶν Βουλγάρων ἐκ τῶν χωρικῶν. Ἀναμένομεν τό σκότος διά νά ἐκκινήσωμεν.

Περὶ τήν 4ην ἀπογευματινὴν παρετηρήσαμεν ἐρχομένους διά τῆς

δημοσίας ὁδοῦ, πρὸς τό χωρίον περί τούς 130 στρατιώτας ἐκ Κονομπλάτι Μακροχωρίου εἰδοποιηθέντας παρὰ Βουλγάρου τινός χωρικοῦ καί διὰ τοῦτο ἐτοιμάσθημεν νά ἐξέλθωμεν. Ἀλλ' ὁ Ἀρχηγός μᾶς διέταξε νά μείνωμεν ἐντός τῶν καταλυμάτων μας ἀθέατοι, διότι ἴσως ὁ Τουρκικός στρατός νά ἦτον διαβατικός καί νά μὴν ἤρχετο δι' ἡμᾶς.

Τῷ ὄντι ὁ στρατός διήλθεν ἔξωθεν τῶν καταλυμάτων ἡμῶν καί τοῦ Ἀρχηγοῦ καί κατηυθύνθη εἰς τό μέσον τοῦ χωρίου. Ἐνῷ ὁμως ἐμμένομεν ἡσυχοί, εἶδομεν αἴφνης ὅτι ὁ στρατός ἐπέστρεψεν πρὸς τό κατάλυμά μας καί περιεκύκλωσε τοῦτο. Ὡς ἐκ τούτου ἐστάθη ἀδύνατον νά λάβωμεν νεωτέραν διαταγὴν περί τοῦ πρακτέου. Οἱ στρατιῶται περιεκύκλωσαν τό ἰδικόν μας κατάλυμα, διότι θά εἶχον ἴσως πληροφορηθῇ ὅτι εἰς αὐτό μόνον ἐκρύπτοντο ἀντάρται. Καί ἐνῷ ἐμεῖς ἐπήραμεν τάς καταλλήλους θέσεις πρὸς ἄμυναν, οὗτοι προσεπάθουν διὰ τῆς βίας νά εἰσέλθουν, κατορθώσαντες μέ τάς ξιφολόγχας των νά ἡμιανοίξουν τὴν θύραν. Τότε ἐγὼ ἐπῆγα καί τὴν ἐκλῆισα καί τὴν ἐστήριξα διὰ τῶν χειρῶν μου, ἐνῷ οἱ στρατιῶται ἐπεχειροῦν. Ἀλλά μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθον ἐφοδιασμένοι διὰ πελέκεων καί ἤρχισαν νά θραύουν αὐτήν. Ἡμεῖς ἔχοντες ρητάς διαταγὰς τοῦ Ἀρχηγοῦ νά μὴ πυροβολήσουμε κατὰ τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ καί ὅταν ἀναγκασθῶμεν εἰς τοῦτο νά πυροβολήσωμεν εἰς τὸν ἀέρα, δέν προέβημεν εἰς καμίαν ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν. Ὅμως ὅταν εἶδαμεν ὅτι ἡ θύρα εἶχε θραυστῇ καί οἱ Τοῦρκοι στρατιῶται ἐντός ὀλίγου θά εἰσῆρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν καί θά μᾶς συνελάμβανον ζῶντας ἐπυροβολήσαμεν πρὸς ἐκφοβισμόν, ἐκεῖνοι δέ ἀποσυρθέντες εἰς καταλλήλους θέσεις ἤρχισαν νά βάλλουν σφοδρὰ πυρὰ ἐναντίον μας. Ἄν δέν ἐγνώριζον ὅτι οἱ τοῖχοι τῆς οἰκίας ἦσαν πλίνθινοι καί ὅτι αἱ σφαῖραι εὐκόλως διατρύπον αὐτάς βεβαίως οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν θά ἐσώζετο καί δέν θά εἶχομεν μόνον ἓναν τραυματίαν, τὸν Μιχαήλ Ἀθίτην, ὁ ὁποῖος ἐδέχθη τραῦμα εἰς τὸν δεξιὸν μηρόν.

Καθ' ὅλον αὐτό τό διάστημα εἰς ὅλον τό ἄλλο χωρίον ἐπεκράτει ἀπόλυτος ἡσυχία οὐδέν δέ συνέβαινεν εἰς τὰ λοιπὰ καταλύματα. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Ἀρχηγός μας δέν ἔμενεν ἀμέριμνος. Ὅταν δέ ἐπῆλθεν τό σκότος ἀπέστειλε διαταγὰς πρὸς ὅλους μας περί τοῦ πρακτέου. Ἀλλ' ὁ ἀπεσταλμένος οὐδένα ἀπὸ τούς ἄλλους ἀνεῦρε, διότι εἶχον ἤδη διασκορπισθῇ εἰς τό δάσος. Ὅταν ὁ Μελάς ἔμαθεν ὅτι τὰ λοιπὰ τμήματα ἐγκατέλειψαν τὰ καταλύματά των, ἀποφάσι-

σε νά ἔλθῃ εἰς βοήθειάν μου καί διέταξε τούς περί αὐτόν ὀλίγους ἄνδρας νά ἐξέλθουν τῆς οἰκίας.

Οἱ Τοῦρκοι τόν Ἀρχηγόν μας μόνον ἐπυροβόλησαν ἐναντίον του καί τόν ἐπλήγωσαν θανασίμως. Ὁ Ἀρχηγός μας, βαρέως τραυματισμένος ἠναγκάσθη νά ἐπιστρέψῃ πλησίον τῶν ἀνδρῶν του μόνος του. Καί τότε ἐνῶ ὑπέφερε φρικτούς πόνους ἀπό τό τραῦμα του, παρακαλοῦσε καί ἰκέτευε, ὅπως οἱ ἄρματωλοί τοῦ '21, νά ἀποκόψουν τήν κεφαλήν του, διά νά μή πέσῃ ζῶν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Ὅμως κανεῖς δέν τολμοῦσε νά εἰσακούσῃ τήν παράκλησίν του καί νά τήν ἐκτελέσῃ.

Ὁ ἡρωϊκός Ἀρχηγός μας ἠναγκάσθη νά αὐτοκτονήσῃ μέ τό πιστόλιον του, ὅπως μαρτυροῦσιν οἱ ἴδιοι ὁπαδοί του.

Κατόπιν τοῦ ἡρωϊκοῦ θανάτου τοῦ Παύλου Μελά, οἱ πέντε ὁπαδοί του ἐξῆλθον μεμονωμένως τῆς οἰκίας μετεμφιεσθέντες καί βοηθούμενοι ὑπό τοῦ σκότους, κατόρθωσαν δέ νά διαφύγουν, ἐγκαταλείψαντες ἐντός τῆς οἰκίας τόν νεκρόν.

Τήν πρωΐαν οἱ Τοῦρκοι δέν προέβησαν εἰς ἔρευναν τῆς οἰκίας πρὸς ἀνέρευσιν τοῦ πτώματος, διότι εἶχον ἀντιληφθῇ τόν φόνον τοῦ Ἀρχηγοῦ.

Ἐνῶ συνέβαινον ταῦτα, ἡμεῖς ἐξακολουθοῦσαμε τό πῦρ ἀναμένοντες ἀπό στιγμῆς εἰς στιγμήν βοήθειαν ἐκ τῶν ἔξωθεν. Ἄλλ' εἰς μάτην. Παρῆλθεν ὅλη ἡ νύξ καί οὐδεὶς ἐφάνη.

Ἀφ' οὗ πυροβολοῦντες καί πυροβολούμενοι διήλθαμεν ὁλόκληρον τήν νύκτα καί τήν πρωΐαν εἶδομεν ὅτι τά μὲν φυσίγγιά μας εἶχον ἀπομείνει ἐλάχιστα, βοήθεια δέ οὐδεμία ἤρχετο καί οἱ Τοῦρκοι ἦσαν ἔτοιμοι νά μᾶς κάψουν ἐντός τῆς οἰκίας, ἢ νά μᾶς ἀνατινάξουν εἰς τόν ἀέρα μετ' αὐτῆς διά δυναμίτιδος μή γνωρίζοντας ἐξ ἄλλου καί τόν ἡρωϊκόν θάνατον τοῦ Ἀρχηγοῦ μας καί νομίσαντες ὅτι καί αὐτός μᾶς ἐγκατέλειπε, ἀπεφασίσσαμεν νά παραδοθῶμεν.

Παρεδόθημεν καί μετεφέρθημεν εἰς τὰς φυλακάς Καστορίας, ὁπόθεν ἐγράψαμεν ἐπιστολήν πρὸς τόν κ. Πολίτην παραπονούμενοι κατὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ μας ὡς ἐγκαταλείψαντος ἡμᾶς. Ὅταν ὁμως τήν ἐνάτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐγκαθειρξέως μας αἱ ἐπιτόπιοι Ἀρχαί μᾶς παρουσίασαν τό ἀκέφαλον καί ἐντελῶς παραμορφωμένον πτῶμα τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχηγοῦ μας, τότε κατενοήσαμεν τήν πλάνην μας».

Ἰ. Βολάνης

Ἡ Ε.Φ.Μ. συμμετέχει στὸν ἑορτασμόν τῆς συμπληρώσεως τῶν 100 χρόνων ἀπ' τὸν ἡρωϊκὸ θάνατο τοῦ Παύλου Μελά καὶ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα καὶ θυμίζει, τιμᾷ καὶ μνημονεύει αὐτοὺς ποὺ ἀγωνίστηκαν γιὰ τὴν σωτηρία τῆς Μακεδονίας.

Γ.Ν.Κ.

«Ποιός εἶν' ἄξιος κι' ὀγλήγορος, ἄξιος καὶ παλληκάρι
γιὰ νὰ διαβεῖ τὰ σύνορα, νὰ πάει στὴν Ἀθήνα,
νὰ πάει νὰ εἰπεῖ τῆς Παύλαινας τῆς μικροπαντρεμένης
νὰ μὴν ἀλλάξει τὴν Λαμπρή, φλωριά νὰ μὴ κρεμάσει,
τόν Παῦλο τὸν σκοτώσανε μέσ τῇ Μακεδονία.
Μαῦρα πουλιά τὸν τρώγανε κι' ἄσπρα τὸν τρυγυρνᾶνε».

Δημοτικὸ

Τί εἶν' ὁ ἀχός πού ἀκούγεται στῆς Φλώρινας τὰ μέρη;
Μὴν κάνας γάμος γίνεται; Μὴν κάνα πανηγύρι;
Οὐδέ καὶ γάμος γίνεται, οὐδέ καὶ πανηγύρι.
Ὁ Μίχης Ζέζας πολεμάει μ' ἓνα ταμπούρι ἀσκέρι.
Τριγύρω - γύρω παγανιά κι' ὁ Μίχης μέ τριάντα.
Κράζει τὰ παλληκάρια του καὶ τὰ γλυκομιλάει:
- Παιδιά μου, μὴ τρομάξετε, τό χάρο μὴ φοβᾶστε,
τὰ παλληκάρια τὰ καλὰ μόνο Θεό φοβοῦνται.
Ἀρπάξτε τὰ ντουφέκια σας καὶ σύρτε τὰ σπαθιά σας.
Γιουρούσι γιὰ νὰ κάνουμε, ἀντίπερα νὰ βγοῦμε.
Ἀρπάζουν τὰ ντουφέκια τους καὶ σέρνουν τὰ σπαθιά τους
γιουρούσι κάνουν καὶ περνοῦν στὴν ἄντικρυ ραχοῦλα.
Κανένας δέν σκοτώθηκε, κανένας δέν λαβῶθη
μόν' ἓνα λεβεντόπαιδο, τοῦ πῆραν τό καμάρι.
Μελά σέ κλαίει ἡ Ἥπειρος καὶ ἡ Μακεδονία
σέ κλαίει ἡ μαύρη ἡ μάνα σου κι' ἡ δόλια ἡ Ναταλία.

Δημοτικὸ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΠΡΟΜΑΧΟΥΣΑ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΕΣ ΣΤΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΑΓΩΝΑ (1904 - 1908) ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΤΕ

Τοῦ κ. Δημ. Κ. Κουτσολέλου
Ἐπίτιμου Ἐπόπτη Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως

«Ἀρπάξτε τὰ τουφέκια σας καί σύρτε τὰ σπαθιά σας,
γιουρούσι γιά νά κάνουμε, ἀντίπερα νά βγοῦμε.
Μή φοβάστε, Μακεδόνες, καί δέν εἶστε μοναχοί,
τρεῖς χιλιάδες Ρουμελιῶτες ἔρχονται γιά βοηθοί».
(ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ)

Σκληρός καί πολύμορφος, πολύπλευρος καί ἀποφασιστικός ἦταν ὁ Μακεδονικός Ἀγώνας, ἓνα μοναδικό στήν ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ γεγονός, ὑπό τίς πολύπλοκες ἐθνικές περιστάσεις, καί ὁ δεύτερος, ὕστερ' ἀπ' τό Εἰκοσιένα, σημαντικός σταθμός. Τά βουνά δέν ἦταν τώρα χῶροι ἐλεύθεροι, ὅπως στά χρόνια τῆς Κλεφτουριάς καί τῆς ἐχθρικῆς Κατοχῆς, 1941-1944, ὥστε νά δράσουν οἱ ἀνταρτικές δυνάμεις. Ἡ ὕπαιθρος ἦταν γεμάτη παγίδες. Πολύμορφος ὁ ἐχθρός καί οἱ κίνδυνοι πολλοί, μεγάλοι καί καθημερινοί. Ἐπρεπε οἱ ἀγωνιστές ν' ἀγρυπνοῦν ἀδιάκοπα.

Στόν ἱερό αὐτόν Ἀγώνα ἔτρεξαν πολλοί ἀπ' ὅλη τήν Ἑλλάδα νά συμπαρασταθοῦν στούς ἀγωνιζόμενους Μακεδόνες γιά τήν ἀνατροπή τοῦ Βουλγαρικοῦ ἐπεκτατισμοῦ, πού, ὄρθιοι καί φωτεινοί, μέσα στήν καταστροφή καί στόν ὀλεθρο, στήν ἀπόγνωση καί στήν ὀδύνη, ἐκράτησαν τή ζωή στή συμμετρία της. Ἀπ' τά βάθη τῶν αἰώνων, ἀκούεται ἡ φωνή τῆς Ἱστορίας: ἐπική, δραματική καί διδακτική. Ἡ Μακεδονία, γῆ μαρτύρων καί ἡρώων, «χάρμα τῶν αἰώνων», ἀσπίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί προμαχῶνας τοῦ Ἔθνους, μᾶς ἱστορεῖ τρόπαια θριάμβου καί κεφάλαια ἀνθρωπιᾶς, ἀπ' τά πανάρχαια χρόνια, καί ἀποστέλλει πάντοτε μήνυμα ἐπαγρυπνήσεως καί ἐντολή ἐθνικῆς ἐπιφυλακῆς. Πολυσύχναστο σταυροδρόμι

ἀνθρώπων, λαῶν καὶ πολιτισμῶν, λίκνο τοῦ γνωστότατου Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ κι' ἐστία ζωντανῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἀκτινοβόλησε στὸν εὐρύτερο ἑλληνισμό κι' εὐρωπαϊκό χώρο. Ὁ Μακεδόνας ἀναμετριέται μέ τὸν ἑαυτό του καὶ τῇ μοῖρα του, σέ δρόμους ἀσκήσεως τῶν ψυχῶν. Συναντιέται, ἀπ' τὰ παιδικὰ του χρόνια, μέ τῇ ζωῇ, γιὰ ν' ἀποδειχθεῖ ἡ ἀπαρασάλευτη πίστη του στὰ ὑψηλά ἑλληνικά ἰδανικά καὶ στίς αἰώνιες ἠθικές ἀξίες τῆς ζωῆς καὶ ἡ ἀκατάβλητη δύναμή του νά στέκεται ἀσάλευτος στὸν πόνο καὶ στὴ δοκιμασία.

* * *

Ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους Ἕλληνες, πού, μέ συγκίνηση ἄκουσαν τῇ φωνῇ τῆς Μακεδονίας, ἦταν καὶ οἱ Ρουμελιῶτες, πού, τίμιοι καὶ φιλότιμοι, πιστοὶ κι' εὐσυνειδητοὶ ἀγωνιστές τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας, πονοῦσαν γιὰ τὰ σκλαβωμένα ἀδέλφια τους, καταδικασμένα νά συνεχίσουν τῇ ζωῇ τῆς δουλείας, καὶ ἦταν ἐτοιμοὶ γιὰ νέες ἐθνικές ἐξορμήσεις. Ἡ ψυχὴ τους, πλημμυρισμένη ἀπ' τό θεῖο κρασί τῆς πίστεως, ἔμεινε ἀδούλωτη καὶ ὀλοφώτεινη στὰ δεινά καὶ στίς δοκιμασίες. Ἡ φλόγα της, ἐπάνω ἀπὸ ἀντάρες, ἐρείπια καὶ χαλάσματα, πάντοτε ἀστραποβολᾷ καὶ δείχνει τό δύσκολο δρόμο τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ καλοῦ, τοῦ ὑψηλοῦ καὶ τοῦ ἀληθινοῦ. Ἐκπροσωπώντας ἐπάξια τὴν Ἐθνικὴ Ἰδέα, αἰώνιοι ἔφηβοι στὴν καρδιά καὶ στό στοχασμό, ξεφυτρωμένοι ἀπ' τὴ ματωμένη λαϊκὴ καρδιά καὶ σφυρηλατημένοι μέ τῆς φτώχειας τό σφυρί, λιτοὶ δωρικοὶ στύλοι, μέ ὑψωμένα τὰ φτερά τῆς ψυχῆς τους, γεννημένοι καὶ γαλουχημένοι μέ τό πνεῦμα τῆς αὐτοθυσίας, μεταβάλλουν τὸν πόνο τους σέ τραγούδι ἐνθουσιασμοῦ καὶ πίστεως.

Οἱ φλογεροὶ καὶ ἡρωικοὶ Ρουμελιῶτες βρέθηκαν στὴν πρώτη γραμμὴ τῆς Ἐποποιΐας τοῦ Εἰκοσιένα, ἔδωσαν, μέ τὴν ὑπέρτατη θυσία τους, τό ζωντανότερο δείγμα τῆς ἀγωνιστικῆς διαθέσεως καὶ ἀπέδειξαν τὴν αἰωνιότητα τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς. Ἔλαβαν μέρος στὰ ἐπαναστατικά κινήματα τοῦ μικροῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους (1854, 1866-1869 καὶ 1876-1878) γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ συμμετεῖχαν στὸν ἄτυχο πόλεμο τοῦ 1897.

Τὰ λόγια τοῦ Παύλου Μελά, θρυλικοῦ ἥρωα καὶ πρωτομάρτυρα τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα, παλλόμενα ἀπὸ πίστη στὴν Ἐλευθερία, στὴν Πατρίδα καὶ στὴ Νίκη, στίς 21 Αὐγούστου 1904, συγκλόνισαν τίς ψυχές τους: «Ἀναλαμβάνω αὐτόν τὸν ἀγῶνα, μέ ὅλην μου τὴν

ψυχὴν καὶ μέ τὴν ιδέαν, ὅτι εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸν ἀναλάβω. Εἶχον καὶ ἔχω τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν, ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐργασθῶμεν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ νὰ σώσωμεν πολλὰ πράγματα. Ἐχων δὲ τὴν πεποίθησιν ταύτην, ἔχω τὸ ὑπέρατον καθῆκον νὰ θυσιάσω τὸ πᾶν, ὅπως πείσω τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὴν κοινὴν γνώμην περὶ τούτου...».

Ἔτσι, περισσότεροι ἀπὸ 250 ἐθελοντές ἀπ' ὅλη τὴ Ρούμελη, σύμφωνα μέ τὸν Γεώργιο Μόδη, ἔφθασαν, ἀνάμεσα ἀπὸ πολλές δυσκολίες καὶ ποικίλους κινδύνους, στὰ ἱερὰ Μακεδονικὰ χῶματα, γιὰ νὰ πολεμήσουν, ἐνταγμένοι στὶς ἀνταρτικές ἐντόπιες Μονάδες, ἐναντίον τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων, πού ὀργιάζουν, συγκροτοῦν κομιτάτα, τρομοκρατοῦν καὶ κατακρεουργοῦν, ἰδιαίτερα, ἱερεῖς, Δασκάλους καὶ προύχοντες Ἕλληνες. Ἐρημώνουν τὴ Μακεδονία καὶ ἀγωνίζονται ν' ἀλλοιώσουν τὸ δημογραφικὸ χαρακτήρα καὶ τὴν ἱστορικὴ παράδοσή της, μέ σκοπὸ νὰ τὴν ἐνσωματώσουν στό Βουλγαρικὸ Κράτος. Κρίσιμα καὶ πολυτάραχα χρόνια.

Οἱ Ρουμελιῶτες, πιστοὶ στίς αἰῶνες ἐλληνικές παρακαταθῆκες, ἔφθασαν στὴ δοξασμένη καὶ πολύπαθη Μακεδονία, γιατί «εἶχαν γιὰ τὴν Πατρίδα τους στὰ σπλάχνα χαλασμό» καὶ πίστευαν ἀκράδαντα στὴν ἐκπλήρωση τοῦ ἱεροῦ χρέους τους ὡς ἀνταπόδοση τῆς ὀλόφυχης συμμετοχῆς καὶ τῆς ὕψιστης προσφορᾶς τῶν ἡρωϊκῶν Μακεδόνων στὴ Ρούμελη καὶ σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὴν Ἐποποιῖα τοῦ Εἰκοσιένα. Ἀποδίδουν, ὅπως ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ἓνα μέρος τῆς ὀφειλῆς τους, πού χρεωστοῦσαν στοὺς Μακεδόνες, ὅταν αὐτοὶ κατέβαιναν, κατὰ χιλιάδες, γιὰ ν' ἀγωνισθοῦν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς κοινῆς καὶ μεγάλης Πατρίδας, ὕστερ' ἀπ' τὴν ἀποτυχία τῶν ἀπελευθερωτικῶν κινημάτων τους. Ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ Ἐξωτερικὸ, λόγιοι, γιατροί, ἔμποροι καὶ σπουδαστές, παίρνουν μέρος στὸν Ἀγώνα. Ἀνάμεσά τους ὁ Ἐμμανουὴλ Παπάς, ἀπὸ τὴ Δοβίστα (σημ. Ἐμμανουὴλ Παπάς) - Σερρῶν, Ἀρχηγὸς τῆς Ἐπαναστάσεως στὴ Μακεδονία, πού γίνεται, μαζί μέ τοὺς τρεῖς γιούς του, ὀλοκαύτωμα στό βωμὸ τῆς ἐλευθερίας. Τέταρτος γιὸς του, ὁ Ἀναστάσιος, πού διευθύνει στὴ Βιέννη τὸ ὑποκατάστημα τοῦ πατέρα του, κατεβαίνει καὶ παίρνει μέρος σέ πολλές μάχες τῆς ἀγωνιζόμενης Πατρίδας, ἀκόμη καὶ στό πολιορκούμενο Μεσολόγγι, μέσα στίς τραγικὲς ὥρες του. Ὁ φλογερὸς ἀγωνιστής, γραμματικὸς καὶ λόγιος στρατιωτικὸς τοῦ Ἱεροῦ Ἀγώνα Νικόλαος Κασομούλης (1790 - 1872), γεννημένος στὴν Κοζάνη καὶ θαμένος στὴ Στυλίδα, κατευθύνει τίς ψυχές καὶ τίς

σκέψεις τους. Ὁ Γεώργιος Φαρμάκης, ἀπό τή Βλάστη, ὁ Καρατάσος, ἀπό τή Δοβρά τῆς Βέροιας, ὁ Γάτσος, ἀπό τή Σαρακίνα τῆς Ἑδεσσας καί πολλοί ἄλλοι ἦταν οἱ πρῶτοι Φιλικοί, πού ἀγωνίστηκαν γιά τήν πολυπόθητη ἐλευθερία.

* * *

Ἡ γενική κατάσταση στή Μακεδονία εἶναι τραγική καί γίνεται τραγικότερη, ὥστερ' ἀπ' τήν πικρή πειπέτεια καί τήν ἐθνική συμφορά τοῦ 1897. Τό 1902, οἱ Βουλγαρικές θηριωδίες στή Μακεδονία πῆραν τή μορφή τοῦ γενικοῦ ἀφανισμοῦ. Ἡ ἀντίδραση προῆλθε ἀπ' τά σπλάχνα τῆς Μακεδονικῆς γῆς, μέ πρωτοπόρους, ὁργανωτές καί ἐμψυχωτές τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος τό Μητροπολίτη Καστοριᾶς Γερμανό Καραβαγγέλη, ἀπό τό 1900 μέχρι τό 1907, καί τό γραμματέα τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου Μοναστηρίου Ἰωνα Δραγούμη, ἀπό τό 1902 μέχρι τό 1904, πού συγκρότησαν τά πρῶτα ἀνταρτικά σώματα καί ἐνώθηκαν, ἀργότερα, μέ τά ἄλλα τῆς ἐλεύθερης Πατρίδος, ὑπό τόν θρυλικό Παῦλο Μελά.

Ὁ ἥρωϊκός θάνατος τοῦ πρωτομάρτυρα τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνα καί ἐθνικοῦ Γίγαντα, στή Στάτιστα τῆς Καστοριᾶς (σημ. Παῦλος Μελάς), στίς 13 Ὀκτωβρίου (π. ἡμ.) 1904, συγκλόνισε ὁλόκληρη τήν Ἑλλάδα καί ὁ λαός μας ἔκλαψε τόν πρόωρο χαμό του, μαζί μέ τόν ποιητή μας Κωστή Παλαμᾶ:

*«Σέ κλαίει λαός. Πάντα χλωρό νά σειέται τό χορτάρι
στόν τόπο, πού σέ πλάγιασε τό βόλι, ὦ παλληκάρι!
Πανάλαφρος ὁ ὕπνος σου· τοῦ Ἀπρίλη τά πουλιά,
σάν τοῦ σπιτιοῦ σου, νά τ' ἀκοῦς λογάκια καί φιλιὰ,
καί νά σοῦ φτάνουν τοῦ χειμῶνα οἱ καταρράχτες,
σάν τουφεκιοῦ ἀστραπόβροντα καί σάν πολέμου κράχτες.
Πλατειά τοῦ ὀνείρου μας ἡ γῆ καί ἀπόμακρη. Καί γέρονεις
ἐκεῖ καί σβεῖς γοργᾶ.
Ἰερή στιγμή· Σάν πιό πλατειά τή δείχνεις καί τή φέρνεις,
σάν πιό κοντά».*

Αὕτῃ ἡ ὑπέρτατη θυσία τοῦ διάττοντα ἀστέρα στό στερέωμα τῆς Μακεδονίας ἔδωσε τό ἔναυσμα γιά φλογερή ἀγωνιστική ὁρμή τῶν Πανελλήνων καί «ἦταν ἡ ἐπίσημη ἀρχή τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνα», κατά τήν παρατήρηση τοῦ Ἀθανασίου Σουλιώτη - Νικολαΐδη. «Ἐνα ἔντονο ρεῦμα ἐθελοντῶν - σημειώνει ὁ Πέτρος Ἀργυρόπουλος - πρὸς τή Μακεδονία, ἀληθινὴ “ἐκστρατεία” προσφύγων Μακε-

δόνων, Κρητικῶν, **Ρουμελιωτῶν**, Πελοποννησίων, Ἑπειρωτῶν, ποῦ ἀναχωροῦν συνεχῶς καί μάλιστα, κατὰ τόν γνωστό ἑλληνικό τρόπο, “θορυβωδῶς”».

Τά ὀνόματα τῶν Ἀρχηγῶν Γεωργίου Κατεχάκη, Εὐθυμίου Καούδη, Μαντισιώρη, Κων/νου Μαζαράκη - Αἰνιάνα, Γεωργίου Βολάνη, Γρηγορίου Φαληρέα, Γεωργίου Κονδύλη, Δημητρίου Κακάβου, Γεωργίου Τσοτάκου, Τέλλου Ἀγαπητοῦ (καπετάν Ἀγγρα) καί πολλῶν ἄλλων φέρουν δάκρυα στά μάτια τῶν γεροντοτέρων κατοιίκων τῶν περιοχῶν, ὅπου ἔδρασαν.

* * *

Οἱ Ρουμελιῶτες, καρποὶ μιᾶς τιτάνιας δυναμικότητας, βρέθηκαν στήν πρώτη γραμμή τῆς ἐθνικῆς ἐξορμήσεως, ἔδωσαν τό ζωντανότερο δείγμα τῆς ἀγωνιστικῆς διαθέσεως καί ἀπέδειξαν τήν αἰωνιότητα τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς. Στά βουνά καί στούς κάμπους, στά χωριά καί στίς πολιτείες τῆς ἀλύτρωτης Μακεδονίας, ἀντήχησε τό καριοφύλι καί ἄστραψε τό γιαταγάνι. Ἡ ρουμελιώτικη ψυχή, πλημμυρισμένη ἀπ' τό θεῖο κρασί τῆς πίστεως καί τοῦ ἀληθινοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ἐμεγαλούργησε. Πολλοί ἀγωνίστηκαν καί ἔπεσαν στή λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν, ἀνύπαρκτη σήμερα, ποῦ ὑμνεῖ ἡ γλαφυρή πένα τῆς Πηνελόπης Σ. Δέλτα στό πολυδιαβασμένο βιβλίο της «Στά μυστικά τοῦ Βάλτου». «Ἀπό τά ἔλατα τοῦ Παρνασσοῦ καί τίς ὀξυές τῆς Γκιώνας - ἔγραφε ἓνας Ρουμελιώτης ἀγωνιστής στή μάνα του - βρέθηκα στά καλάμια καί στά νερόφιδα, ὅπου τά κουνούπια ἦταν σάν χελιδόνια».

Ἰδανικοὶ καί πονεμένοι, λιτοὶ δωρικοὶ στύλοι, γενναῖοι καί περήφανοι, αἰώνιοι νέοι στήν καρδιά καί στό στοχασμό, στάθηκαν ἀκλόνητοι στίς ἱερές Μακεδονικές ἐπάλξεις τους γιά τήν περιφρούρηση τῶν ἑλληνικῶν ἀξιῶν. Πρωτοπόροι καί νικητές, γνωρίζουν νά θυσιάζονται γιά τά εὐγενικά ἰδανικά τους.

Σέ ἐπίσημες καταστάσεις ἀναφέρονται:

Α'. ΦΟΝΕΥΘΕΝΤΕΣ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΕΣ - ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΙ

1. Ὁ Ἰωάννης Αὐγέρης, ἀπό τό Καρπενήσι, ἔπεσε στό Ζέλοβο.
2. Ὁ Γιωργαλῆς Θεόδωρος, ἀπό τόν Μύτικα - Αἰτωλοακαρνανίας, ἔπεσε στή μάχη τῆς Λοσνίτσας.
3. Ὁ Ἀναστάσιος Γκυλιάτης, ἀπό τή Μάνδρα - Ἀττικῆς, ἔπεσε στό Στρέμπενο.

4. Ὁ Κων/νος Γκυλιάτης, ἀπό τή Μάνδρα - Ἀττικῆς, ἔπεσε στό Στρέμπενο.

5. Ὁ Νικόλαος Ζάρκος, ἀπό τή Βαρδαλή - Φθιώτιδας, ἔπεσε στή λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν.

6. Ὁ Ἰωάννης Ἰωάννου, ἀπό στή Σπερχειάδα - Φθιώτιδας, ἔπεσε στή Βέροια, στίς 2.6.1906.

7. Ὁ Δημήτριος Κανόνης, ἀπό τήν Ἀράχωβα Βοιωτίας, ἔπεσε στό Μυρίχοβο.

8. Ὁ Γρηγόριος Καπναντζῆς, ἀπό τήν Ἄμφισσα, ἔπεσε στό Μοναστήρι.

9. Ὁ Ἰωάννης Καραγιῶργος, ἀπό τόν Κλειστό - Εὐρυτανίας, ἔπεσε στίς 8.6.1906.

10. Ὁ Χρῆστος Κουτμάνος, ἀπό τή Σούρπη - Φθιώτιδας, ἔπεσε στή Λοσνίτσα, στίς 16.7.1906.

11. Ὁ Παναγιώτης Λίκας, λοχίας, ἀπό τόν Φουρνά - Εὐρυτανίας, ἔπεσε στή λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν, τόν Δεκέμβριον τοῦ 1906.

12. Ὁ Εὐστάθιος Λιχαδιώτης, ἀπό τό Ξηροχώρι, ἔπεσε στόν Τύρναβο.

13. Ὁ Εὐστράτιος Μπαζάνης, ἀπό τά Τοπόλια - Φθιώτιδας, ἔπεσε στή λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν.

14. Ὁ Ἰωάννης Νεμπούρης, ἀπό τόν Καρβασαρά, ἔπεσε στή λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν.

15. Ὁ Νίκος Παναγιώτου, ἀπό τό Ἀγρίνιο, συμπολεμιστής τοῦ Μακεδόνα ἥρωα καπετάν Μητρούση, ἀπαγχονίστηκε στήν πλατεῖα τῶν Σερρῶν, στίς 2.12.1907.

16. Ὁ Γεώργιος Παπαδόπουλος, ὑπολοχαγός, ἀπό τή Βράχα - Εὐρυτανίας, μέ τό ψευδώνυμο Νικηφόρος Β', ἔπεσε στή λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν, στίς 20.6.1906.

17. Ὁ Δημήτριος Παπαδόπουλος, ἀπό τήν Ἀνδράνοβα - Εὐρυτανίας, ἔπεσε στή λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν.

18. Ὁ Ἰωάννης Πιστούλας, ἀπό τή Ναύπακτο, ἔπεσε στή Γουμένισσα.

19. Ὁ Χρῆστος Πραντούνας, Ἀνθυπίλαρχος (καπετάν Καψάλης), ἀπό τό Μεσολόγγι. Ἀρχηγός τῆς περιοχῆς Γευγελῆς - Δοϊράνης. Ἐπεσε στή λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν, στίς 28 Ἀπριλίου 1906.

20. Ὁ Ἰωάννης Σαρδέλης, ἀπό τό Μεσολόγγι, ἔπεσε στό Παλαί-οχώρι.

21. Ὁ Παναγιώτης Τσαουσέλης, ἀπό τὴν Κανδήλα - Αἰτωλο-καρνανίας, ἔπесе στὴ λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν.

22. Ὁ Δημήτριος Χελάκης, ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι, ἔπесе στὴν Ὀσνίτσανη.

Β'. ΕΠΙΖΗΣΑΝΤΕΣ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΕΣ - ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΙ

1. Ὁ Ἀμπίνης Θεόδωρος, ἀπὸ τὸ Ἀγρίνιο.

2. Ὁ Γ. Βλαχογιάννης, ὑπολοχαγός, ἀπὸ τὴ Ναύπακτο, ἀδελφός τοῦ ἱστορικοῦ καὶ λογοτέχνη Γιάννη Βλαχογιάννη, παλαιὸ μέλος τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας. Μπῆκε δυὸ φορές στὴ Μακεδονία, τὴ δεύ-τερη φορά μέ τὸ ψευδώνυμο «Ὁδυσσεύς». Ἀρχηγός 45 ἀνδρῶν. Ἔδρασε στὸ Μουρίκι.

3. Ὁ Εὐάγγελος Βλάχος, ὁμαδάρχης, ἀπὸ τὸ Στένωμα - Εὐρυ-τανίας.

4. Ὁ Δημήτριος Ἐλευθερόπουλος, ἀπὸ τὴ Λαμία.

5. Ὁ Ἰωάννης Εὐαγγελόπουλος, ἀπὸ τὴ Λαμία.

6. Ὁ Ἀνδρέας Θεοδωρακόπουλος, ἀπὸ τὸ Ἀγρίνιο.

7. Ὁ Ἰωάννης Καραγιώργος, ἀπὸ τὸν Κλειστό - Εὐρυτανίας.

8. Ὁ Δημήτριος Καραδημας, ἀπὸ τὸ Ἀγρίνιο.

9. Ὁ Μιχαὴλ Καλανδριᾶς, ἀπὸ τὴν Ἄμφισσα.

10. Ὁ Κων/νος Καραλῆς, ἀπὸ τὴ Λαμία.

11. Ὁ Χρήστος Καραλῆς, ἀπὸ τὴν Ἀνθήλη - Φθιώτιδας.

12. Ὁ Γεώργιος Καραμητσος, ἀπὸ τὴ Λαμία.

13. Ὁ Ἰωάννης Καραμητσος, ἀπὸ τὴ Λαμία.

14. Ὁ Κων/νος Κασιανδρέου, ἀπὸ τὴν Ἄμφισσα.

15. Ὁ Σωτήριος Κατσάμπας, ἀπὸ τὴ Γραβιά - Φθιώτιδας.

16. Ὁ Γεώργιος Κονδύλης, ἀπὸ τὸν Προυσό - Εὐρυτανίας, ἐπι-λοχίας τῶν Εὐζώνων, δραστήριος καὶ γενναῖος. Τραυματίστηκε στὴν περιοχὴ τοῦ Νεστορίου. Ἐπιστρέφοντας ἀπ' τὴν Ἑλλάδα, ἔδρασε στὴν περιοχὴ τοῦ Μοριχόβου, ὡς ὑπαρχηγός τοῦ σώματος τοῦ καπετάν Βρόντα. Ἐξοχος Ρουμελιώτης, στρατιωτικὸς καὶ πο-λιτικός, ἀργότερα Στρατηγός, Πρωθυπουργός καὶ Ἀντιβασιλεὺς.

17. Ὁ Ἰωάννης Κρεμέτης, ἀπὸ τὴ Μαλανδριά.

18. Ὁ Κων/νος Κριστιάκης, ἀπὸ τὴ Βελίτσα - Λοκρίδας.

19. Ὁ Εὐστράτιος Κουτρομπᾶς, ἀπὸ τὴν Ἀταλάντη.

20. Ὁ Κων/νος Κουτσομιτόπουλος, ἀπὸ τὸ Ἀγρίνιο.

21. Ὁ Ἀλέξανδρος Λάμπος, ὁπλαρχηγός, ἀπὸ τὴν Παλαιοβράχα - Φθιώτιδας.

22. Ὁ Τσάτσιος Λύγκος, ἀπό τή Σπερχειάδα - Φθιώτιδας.
23. Ὁ Ἀθανάσιος Λυμπεράκης, ἀπό τόν Βάλτο.
24. Ὁ Νικόλαος Μακρυγιάννης, ἀπό τό Καρπενήσι.
25. Ὁ Ἀχιλλέας Μελισσός, ἀπό τήν Ἀνθήλη - Φθιώτιδας.
26. Ὁ Γεράσιμος Ντεκές, ἀπό τό Ἀγρίνιο.
27. Ὁ Ἐπαμεινώνδας Παγκαράς, ἀπό τό Καρπενήσι.
28. Ὁ Ἰωάννης Παλιός, ἀπό τό Καρπενήσι.
29. Ὁ Ἡλίας Παλαιοδημόπουλος, λοχίας, ἀπό τή Φθιώτιδα.
30. Ὁ Διονύσιος Παλιούρας, ἀπό τό Καρπενήσι.
31. Ὁ Δημήτριος Παπαβιέρος (Γκούρας), Ἀνθυπολοχαγός, ἀπό τό Μαυρολιθάρι - Δωρίδος.
32. Ὁ Ἀνδρέας Παπαγεωργίου, Ἀνθυπολοχαγός, ἀπό τή Φελίστα - Λοκρίδας.
33. Ὁ Θεμιστοκλῆς Παπαγεωργίου, ἀπό τή Μακρυκαμπή - Φθιώτιδας.
34. Ὁ Χαρ. Παπαγιακῆς (Ἀγραφιώτης), Ἀνθυπολοχαγός, ἀπό τόν Φουρκά - Εὐρυτανίας. Ἔδρασε στή λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν καί στήν περιοχή τῆς Νάουσας.
35. Ὁ Βασίλειος Παπακώστας, ἐπιλοχίας, ἀπό τή Σέλιανη - Φθιώτιδας.
36. Ὁ Ἀριστείδης Παπαλέξης, ἀπό τή Λαμία.
37. Ὁ Λουκάς Παπαλουκάς, Ἀνθυπολοχαγός, (καπετάν Πάϊκος), ἀπό τό Μεσολόγγι.
38. Ὁ Δημήτριος Πάσιος, ἀπό τό Λιδωρίκι.
39. Ὁ Γεώργιος Πράπας, ἀπό τό Μεσολόγγι.
40. Ὁ Θεοφύλακτος Σακαρέλος, ἀπό τά Σταμνά - Μεσολογγίου.
41. Ὁ Παναγιώτης Σαρηγιάννης, Ἀξιωματικός - ὀργανωτής, ἀπό τό Καρπενήσι.
42. Ὁ Γεώργιος Σαριδάκης, ἀπό τό Καρπενήσι.
43. Ὁ Ἰωάννης Σαρρῆς, ἀπό τό Καρπενήσι.
44. Ὁ Ἡλίας Σκούρας, ἀπό τούς Κομποτάδες - Φθιώτιδας.
45. Ὁ Ματθαῖος Σκούρας, ἀπό τήν Τσόυκα - Φθιώτιδας.
46. Ὁ Εὐάγγελος Σπανοβαγγέλης, ὀπλαρχηγός, ἀπό τή Λαμία.
47. Ὁ Ἰωάννης Σταμόπουλος, ἀπό τήν Ἐλάτεια - Λοκρίδας.
48. Ὁ Βασίλειος Σταυρόπουλος, ἀπό τήν Ἀρτοτίνη - Δωρίδας. Ὁργάνωσε ἀνταρτικό σῶμα καί ἔδρασε στήν περιοχή τῆς Βέροιας. Στήν Τσαρίτσανη - Ἐλασσόνας ἤρθε σέ συμπλοκή μέ τόν

περιβόητο κομιτατζῆ Μῆτρο-Βλάχο, πού μπόρεσε νά ἐξοντώσει τή δύναμή του. Ξαναγύρισε στήν Ἀθήνα. Ἐπιστρέφοντας, μέ τό ψευδώνυμο Κόρακας, ἔδρασε στή λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν, ὅπου εἶχε τό ἀρχηγεῖο του. Στή συνέχεια, ἔδρασε στή Βέροια, ἐξοντώνοντας τούς ἀδίστακτους τρομοκράτες. Ἐλαβε, ἀργότερα, μέρος στούς Βαλκανικούς πολέμους καί ἀποστρατεύτηκε μέ τό βαθμό τοῦ Στρατηγοῦ.

49. Ὁ Σάββας Στρογγυλός, ἀπό τό Καρπενήσι.

50. Ὁ Μιχαήλ Σχοινάς, ἀπό τή Θήβα.

51. Ὁ Κων/νος Σῶχος, ἀπό τό Αἰτωλικό - Μεσολογγίου.

52. Ὁ Βασίλειος Ταμβάκης, Ἐπιλοχίας τῶν Εὐζώνων, ἀπό τό Αἰτωλικό - Μεσολογγίου.

53. Ὁ Ἰωάννης Τοζούσης (Λίγκο), ὁμαδάρχης, ἀπό τή Σπερχειάδα - Φθιώτιδας.

54. Ὁ Ἀπόστολος Τσαγκός, ἀπό τό Μεσολόγγι.

55. Ὁ Ἰωάννης Τριπίδας, ἀπό τό Λιδωρίκι.

56. Ὁ Νικόλαος Τριπιτσάς, ἀπό τό Λιδωρίκι.

57. Ὁ Βάγιας Τρουμπάνης, λοχίας, ἀπό τή Λαμία.

58. Ὁ Νικόλαος Τσίπουρας, Ὑπολοχαγός Πεζικοῦ (καπετάν Τράικος), ἀπό τόν Πλάτανο - Ναυπακτίας. Ἀρχηγός τοῦ σώματος τῆς περιοχῆς Νάουσας. Ἀξιόλογη ἡ δράση του στό Βέρμιο καί στά Πιέρια. Ἀργότερα, Γενικός Διοικητής Μακεδονίας - Θράκης.

59. Ὁ Περικλῆς Φουρλάς, ἀπό τή Λαμία.

60. Ὁ Δημήτριος Χαρλαμπόπουλος, ἀπό τό Κλίμα - Λιδωρικίου.

61. Ὁ Χρῆστος Χριστόπουλος, μαθητής 16 χρόνων, ἀπό τό Πολύδροσο - Παρνασσίδας. Πολέμησε στή λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν. Ἐκεῖ ἀρρώστησε ἀπό ἐλονοσία. Ἐπέστρεψε στό χωριό του, ἀλλά ξαναγύρισε στή Μακεδονία. Ἀργότερα Στρατιωτικός γιατρός καί Γενικός Ἀρχίατρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ στόν πόλεμο τοῦ Σαράντα.

Πολλοί, οἱ περισσότεροι ἀνώνυμοι, δέν ἐφρόντισαν, γυρίζοντας, νά πάρουν ἐπίσημη ἀναγνώριση.

Ἡ Ρούμελη ἐθρήνησε τό χαμό τῶν ἄξιων τέκνων της, πού ἔχυσαν τό αἷμα τους στά δοξασμένα Μακεδονικά χῶματα, ὅπου ἡ ἐλευθερία εἶναι ἀδελφωμένη μέ τή θυσία, μέ τήν κρυφή ἐλπίδα στήν ψυχῇ της καί τόν ἐθνικό ἐξαγνισμό. Ἡ μοῖρα τῆς Ρούμελης εἶναι ἡ

μοῖρα τοῦ Ἑθνους. Καί εἶναι ὑπερήφανη γιά τήν ἐθνική προσφορά της. Ἡ φλόγα τῆς ψυχῆς της ποτέ δέν σβήνει. Ἐπάνω ἀπό ἀντάρες, ἐρείπια καί χαλάσματα, πάντα ἀστραποβολᾷ. Κρύβει μέσα της ὅλη τήν ἀλήθεια καί ὅλη τή σῶφροσύνη τοῦ μοναχικοῦ φάρου, πού ὑψώνει τή γεμάτη φλόγα ψυχή του ἐπάνω ἀπ' τίς τρικυμισμένες χαίτες τῶν κυμάτων. Θεριεύει σάν ἓνα φωτεινό καί ἀκοίμητο ὁρόσημο, τό δύσκολο δρόμο τοῦ καλοῦ καί τοῦ ωραίου, τοῦ ὑψηλοῦ καί στοῦ ἀληθινοῦ.

* * *

Ὁ Μακεδονικός Ἀγώνας εἶναι ἡ κορυφαία φάση τῶν θυσιῶν τῶν Ἑλλήνων γιά τή Μακεδονία, τή χώρα, πού ὑπῆρξε, ἀπ' τήν ἀρχαιότητα, ἡ σπονδυλική στήλη, ὅπως τήν ἀναγνώρισε ὁ Πολύβιος, γράφοντας:

«Τίνος καί ποικίλης δεῖ τιμῆς ἀξιουῖσθαι Μακεδόνας, οἳ τόν πλειῶν τοῦ βίου χρόνου οὐ παύονται διαγωνιζόμενοι πρός τοὺς βαρβάρους ὑπέρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀσφαλείας, ὅτι γάρ ἀείποτ' ἂν ἐν μεγάλοις ἦν κινδύνους τά κατὰ τοὺς Ἑλληνας, εἰ μὴ Μακεδόνας εἶχομεν πρόφραγμα...».

Ὁ Μακεδονικός Ἀγώνας - σημειώνει ὁ Παναγιώτης Κανελλόπουλος - ἐγινε ἡ ἀφετηρία καί ἡ ἀναγκαία προϋπόθεση ὅλων τῶν ἄλλων βημάτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ στόν αἰῶνα μας, στά ἔτη 1903-1904... Ὁ Ἀγώνας αὐτός ἦταν, ταυτόχρονα, πολεμικός καί πολιτιστικός. Ἡ σύμπτωση καί ἡ διασταύρωση τῶν δύο αὐτῶν μορφῶν του ἀνάγεται, βέβαια, σέ μακρά παράδοση τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, πού ἐπῆγγασε ἀπ' τοὺς αἰῶνες τῆς Τουρκοκρατίας, ἀλλά, ἐδῶ, στή Μακεδονία, ἀπέδωσε, μέσα σέ μικρό χρονικό διάστημα, ἄμεσα καί θαυμαστά ἀποτελέσματα. Τῇ Μακεδονία ἔσωσαν τά ὅπλα καί ἡ παιδεία...».

Ἡ στενή συνεργασία τῆς Ἐκκλησίας, τῶν Ἑλληνικῶν Προξενείων, μέ τή συμπαράσταση τῆς Κυβερνήσεως, τῶν Ἀξιωματικῶν τοῦ τακτικοῦ Στρατοῦ καί τῶν τοπικῶν λαϊκῶν ὀπλαρχηγῶν, τῶν Σχολείων, ὁ συντονισμός ἐνεργειῶν καί πράξεων, ὑπό τήν Τουρκική τυραννία, καί ἡ ἀκατάβλητη πίστη ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἔφεραν τό ποθούμενο ἀπτέλεσμα γιά τήν ἐπιβίωση τοῦ Γένους.

Ὁ Παῦλος Μελάς, ὑπῆρξε ὁ ὠραιότερος καρπός τοῦ δοξασμένου δέντρου τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα, ἓνα λαμπρό μετέωρο στά χαράματα τῆς ἑνοπλῆς δράσης του. Ὁ σπόρος τῆς ἐλευθερίας, ποτισμένος μέ τό αἷμα τῆς θυσίας, βλάστησε καί γιγάντωσε στήν

εὐκαρπη γῆ. Στὴν ἱερὴ Μακεδονικὴ Γῆ ἐμεγαλουργήσε ἓνας ἀληθινός ἄντρας, πού ἀπ' τὰ σπλάχνα τῆς μᾶς στέλνει πάντοτε τὸ ἐλπιδοφόρο «ὠσαννά». Ἐκεῖ, ξεδιπλώθηκε ὁ ἀστραφτερός χιτώνας τοῦ «ἀρχαίου κάλλους», ἐπάνω στὸν ὁποῖο ἡ ὑψιστὴ πράξη τοῦ Ἡρώα ζωγράφισε, γιὰ τοὺς αἰῶνες, μέ πύρινα χρώματα, τὴν ἐλευθερία, τὴ σοφία καὶ τὴ θεϊκὴ μορφή τῆς Ἑλλάδας. Θά κλαῖνε καὶ θά ὑμνοῦν, θά θρηνοῦν καὶ θά τραγουδοῦν τὸν ἀγνό Ἰδεολόγο καὶ θρυλικό Ἡρώα οἱ γενιές, πού ἔρχονται καὶ παρέρχονται. Ἀπ' τὸ χῶμα, πού ποτίστηκε μέ τὸ ἅγιο αἷμα του, θά ξεφυτρώνουν πάντοτε ἡρωϊκοὶ βλαστοί, οἱ ὁποῖοι θά διατηροῦν αἰώνια τὴ μνήμη του, ἄσβεστη τὴ φλόγα τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀμόλυντη τὴν ἐλληνικὴ σάρκα τοῦ τόπου τῆς θυσίας του.

Εἶναι ὁ πρῶτος Μακεδονομάχος, στὴν κορυφὴ τῆς στρατιᾶς τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἡρώων. Μαζί του ὅλοι οἱ Μακεδονομάχοι, δίπλα στοὺς ἀγωνιστές τοῦ Εἰκοσιένα, πῆραν, στὴ διαδρομὴ τοῦ χρόνου, τίς διαστάσεις τοῦ μυθικοῦ καὶ τοῦ θρυλικοῦ. Ὁ θαυμασμός καὶ ἡ λατρεία τῶν Ἑλλήνων διοχετεύτηκαν γρήγορα στὰ ἡρωϊκὰ δημοτικά μας τραγούδια, πού ἀντηχοῦν σήμερα σ' ὅλη τὴ Μακεδονία καὶ σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

«Οἱ Μακεδονομάχοι - τονίζει ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀπόστολος Βακαλόπουλος -, μέ τὴν εἰλικρινή τους πίστη στὰ μεγάλα ἰδανικά ἀξιῶθηκαν νὰ ὑψωθοῦν ὡς τὴ σφαῖρα τοῦ μύθου καὶ τὴν πίστη τους αὐτὴ σφράγισαν μέ τὸ θάνατό τους. Λίγοι, ἀλλ' ἀποφασιστικοὶ πρόσφεραν στό Ἔθνος πολλά καὶ μεγάλα. Μέ τὴν πνοή καὶ τὸν ἐνθουσιασμό τους συνεπῆραν ὅλους τοὺς Ἕλληνες καὶ δημιουργήσαν τὴν ἀναγκαία ὁμοθυμία καὶ ὁμοψυχία, ἡ ὁποία ἐκδηλώθηκε λαμπρά, κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς Πολέμους 1912-1913, πού ἐξασφάλισαν τὴν ἐπιβίωση τοῦ Ἑθνους».

* * *

Ὅφείλουμε νὰ ὁμολογήσουμε, ὅτι ὁ Μακεδονικὸς Ἀγώνας δέν ἀξιοποιήθηκε, δυστυχῶς, ὅσο ἔπρεπε, στὸν τομέα τῆς μελέτης καὶ τῆς διδασκαλίας καὶ παραμελήθηκε στό πεδίο τοῦ ἐθνικοῦ φρονηματοτισμοῦ τῶν νέων. Ἡ συρροὴ δραματικῶν γεγονότων στὴν πορεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατὰ τὸν 20ό αἰῶνα, συνετέλεσε, κυρίως, στὴν ἀποσιώπηση καὶ στὴν ὑποτίμηση τῆς ὑψιστῆς ἱστορικῆς σημασίας τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς Ἐποποιΐας, ὥστε ν' ἀγνοεῖται τὸ βαθύτερο νόημα τῆς καὶ νὰ ἐκτοπίζεται ἀπ' τὴ μνήμη τῶν νεότερων γενεῶν. «Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγώνας, ἀπλωμένος σέ μιά ὀκταετία περίπου - ἔλεγε

σέ σχετική ὁμιλία του, στίς 30 Μαρτίου 1960, στήν «Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ὁ Δημήτρης Εὐρυγένης -, χωρίς ἐντυπωσιακή ἔναρξη ἢ λήξη, δέν συνδέθηκε μέ μία ἡμερομηνία, δέν ἀπέκτησε ποτέ μία ἐπέτειο, ὥστε νά βρεῖ καί τυπικά τή θέση του στό ἔθνικό μας ἐορτολόγιο καί νά ξανάρχεται τακτικά, κάθε χρόνο τοῦλάχιστο, στή συνηθισμένη, μέ ἡμερολογιακές διακρίσεις, μνήμη της. Ἡ διαπίστωση αὐτή ἄς θεωρηθεῖ, παράλληλα, καί σάν ὁμολογία εὐθύνης. Τῆς εὐθύνης, ὅτι οἱ νεότεροι παραλείψαμε νά σταθοῦμε, ὅσο ἔπρεπε, ἐμπρός στή μεγάλη αὐτή πράξη, πού λέγεται Μακεδονικός Ἀγώνας».

* * *

Ἕνας ὁλόκληρος αἰώνας πέρασε, ἀπό τότε. Μαζί μέ τήν ἀναδρομή πλούσιας μνήμης, τήν τιμητική σπουδή καί τήν τέλεση εὐλαβικοῦ μνημοσύνου, κρατοῦμε, μέ σεβασμό καί θαυμασμό, μέ εὐγνωμοσύνη καί βαθύτερη αὐτογνωσία, τό μεγάλο ὀρόσημο τῆς Ἱστορίας μας, αἷμα Ἑλλάδας, μέ τίς σταγόνες ἀπ' τό ἀθάνατο κρασί τῶν ἑλληνικῶν θαυμάτων. Ντυνόμαστε τήν πορφυρή δόξα τοῦ Μακεδονομάχου, πού ἀνοίγει στίς ὀρθιες συνειδήσεις τή σκέψη γιά ἔργα ἀθάνατα. Φῶς καί χαρά καί καύχηση ἐθνική, δάφνη ὑπέρτατης θυσίας καί ἀδελφосύνης.

Τρικυμισμένοι καί καταλυτικοί, χαλεποί καί ταραγμένοι, δύσκολοι καί κρίσιμοι εἶναι οἱ καιροί μας. Ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό νέους Μελάδες, ἀπό νέους Μακεδονομάχους. Τά ὑπέροχα λόγια τοῦ φωτισμένου Ἰωάνη Δραγοῦμη (Ἰδα), πού ἔγραφε, πρὶν ἀπό 97 χρόνια στό συνταρακτικό βιβλίο του «Μαρτύρων καί Ἡρώων αἷμα», βρίσκουν βαθειά ἀπήχηση στίς ψυχές μας:

«Σᾶς ἐξορκίζω, μή λησμονεῖτε ποτέ τό θάνατο τοῦ Παύλου Μελά, τήν ἰδέα καί τήν πανώρια χώρα, στήν ὁποία σκοτώθηκε. Ἡ ἰδέα ἐκείνη καί ἡ χώρα θέλουν πολλούς ἀκόμη ἥρωες. Νά ξέρετε, πῶς, ἂν τρέξουμε νά σώσουμε τή Μακεδονία, ἡ Μακεδονία θά μᾶς σώσει. Ἄν τρέξουμε νά σώσουμε τή Μακεδονία, ἐμεῖς θά σωθοῦμε!...».

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΩΝ

Γεωργίου Κουτσοκλένη

Μέ τήν ἄδεια τοῦ φίλου ρέκτη καί ρηξικέλευτου Δημήτρη Κουτσουλέλου, συμπληρώνω τόν κατάλογο τῶν Ρουμελιωτῶν πού ἔγιναν Μακεδονομάχοι καί μέ τήν ἐλπίδα νά βρεθοῦν κι' ἄλλοι μέχρις ὅτου συμπληρωθεῖ αὐτός ὁ κατάλογος.

Πρὶν ὁ ἥρωας Παῦλος Μελάς περάσει τὰ σύνορα γιά τή Μακεδονία ἐπισκέφθηκε τό θρυλικό 5/42 Σ. Εὐζώνων τῆς Λαμίας καί ζήτησε ἀπ' τόν Διοικητή του νά τοῦ ὑποδείξει τὰ πιό ζωντανά παλληκάρια, πού ὑπηρετοῦσαν ἐκεῖ· καί κεῖνος ὑπέδειξε τούς παρακάτω εὐζώνους κι' οἱ ὅποιοι ἀκολούθησαν ἀμεσῶς τόν Ἀρχηγό:

1. Λύτρας Ἐλευθέριος, ἀπό τήν Κίρρα Παρνασσίδος
2. Φαράντος Μέγας
3. Δαδιώτης Ἀχιλλέας καί
4. Μαργαρίτης Λουκάς, ἀπ' τή Δεσφίνα
5. Γίδας Ἀριστείδης τοῦ Ἀγαπητοῦ καί
6. Ποῦλος ἢ Παῦλος Ἡλίας τοῦ Σίμου, ἀπ' τίς Κολοβάτες (Δροσοχώρι Παρνασσίδος).

Ὅμως ἔχουμε καί ἓναν ἄλλο Μακεδονομάχο, ἀπ' τήν Τοπόλια (Ἐλαιῶν Ἀμφίσσης) τοῦτον. Ἦταν τότε ἀμούστακο παιδί, μόλις εἶχε τελειώσει τό Γυμνάσιο καί ὁ ἐνθουσιασμός του τόν ἔστρεψε στήν Μακεδονία νά ἀγωνιστεῖ κάτω ἀπ' τόν Καπετάν Ἀγρα, τοῦ ὁποίου ἔγινε καί Γραμματέας. Πρόκειται γιά τόν Γιαννοῦτσο Ὑψηλάντη τοῦ Χρήστου.

Ὁ Γιαννοῦτσος Ὑψηλάντης ἔμεινε στόν στρατό μετά καί ἔφθασε τόν βαθμό τοῦ Ἀντισυνταγματάρχῃ. Ἐμεινε στήν Μακεδονία γιά πολλά χρόνια διαχειριζόμενος καί ἓνα κτῆμα πού τοῦ εἶχε δώσει τό κράτος, ὡς ἀναγνώριση τῆς προσφορᾶς του.

Τό ποίημα πού ἀκολουθεῖ φανερώνει τήν ἀγάπη καί τήν ἐκτίμηση τῶν Μακεδόνων στό φίλο τους Ὑψηλάντη.

Στή φωτογραφία «στό Ἀρχηγεῖο τοῦ Καπετάν Ἄγρα ἐν τῇ λίμνῃ τῶν Γιαννιτσῶν μετά τμήματος ἀνταρτῶν τοῦ σώματός του. Ὁ τέταρτος ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά εἶναι ὁ Καπ. Ἄγρας καὶ ὁ πέμπτος ἐν συνεχείᾳ ὁ ὑποφαινόμενος ἀρχιφύλαξ τοῦ Ἀρχηγείου τοῦ Ἄγρα ἐν τῇ λίμνῃ διαχειριστὴς καὶ ταμίας...» μᾶς λέει ὁ ἴδιος.

Πέθανε σέ βαθειὰ γεράματα καὶ ἔπειτα ἀπὸ τῆ θέλησής του τάφηκε στό ἀγαπημένο του χωριό, τὴν Τοπόλια.

**ΣΤΟ ΓΕΝΝΑΙΟ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΑΓΡΑ
ΓΙΑΝΝΗ ΥΨΗΛΑΝΤΗ - ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ Ε.Α.**

Σύ, μόνο ζῆς στήν λεύτερη πού πάλαιψες γῆ,
Σύ, ὁλόϊσιο λευκόμαλλο παλληκάρι,
στό διάβα σου φέρνεις τή χρυσαυγή,
κι' ὅλοι ἡμεῖς οἱ Μακεδόνες, σέ ἔχουμε καμάρι.

Ὅπου πατεῖς καὶ περπατεῖς, στή στράτα σου
δάφνης φύλλα πρέπει νά σοῦ στρώνουν,
ὅλα τὰ Μακεδονόπουλα καὶ ἡ νεολαία μας,
τέτοια τιμή, γενναῖο παλληκάρι, ἀξίζει νά σοῦ δώσουν.

Ἔλα, λεβέντη Ὑψηλάντη Γιάννη, ὅσο ἀκόμα ζῆς,
περπάτα, γύρισε παντοῦ στά μέρη πού πολέμησες,
γιά νά σέ δοῦμε, νά σέ καμαρώσουμε γιά λίγο,
εἶδες καί χάρηκες γι' αὐτό πού ἔκαμες καί θέλησες. Χαῖρε, παλλη-
κάρι γενναῖο, τιμημένο.
Χαῖρε, Ὑψηλάντη τοῦ Ἄγρα, ξεφτέρι ξακουσμένο,
ἡ ἱστορία γράφεται καί ὁ πόθος σου θά γίνη,
κι' ἡ μνήμη τοῦ γενναίου σου Ἀρχηγοῦ, ἀγνή καί ἄσπιλη θά μείνη...

Ἀγανακτεῖς γιά κείνους πού σπιλώνουν,
ναί, παλληκάρι γενναῖο, τό ξέρω πόσο σέ πληγώνουν,
ἡσύχασε κι' ἡ Ἱστορία θά βροντοφωνάξῃ σύντομα πολύ,
ὅτι ἐκεῖνοι πού τήν ξέρουν, εἶναι λίγοι καί ὄχι οἱ πολλοί!!!

ΠΙΖΑΝ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΦΙΛ. ΖΩΤΑΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ - ΕΔΕΣΣΑ
Μάρτιος 1963

«Ἄν κρίνουμε ἀπ' τά ἀποτελέσματα, ὁ
Μακεδονικός Ἀγώνας εἶναι ἡ μεγαλύτερη
ἀπελευθερωτική προσπάθεια τῆς Ἑλληνικῆς
Φυλῆς ἀπ' τό 1821».

Στρατηγός Α. ΕΞΑΔΑΚΤΥΛΟΣ, 1936

Στόν Παῦλο Μελᾶ

Σέ κλαίει λαός. Πάντα χλωρό νά σειέται τό χορτάρι
 στόν τόπο πού σέ πλάγιασε τό βόλι, ὦ παλληκάρι!
 Πανάλαφρος ὁ ὕπνος σου· τοῦ Ἀπρίλη τά πουλιά
 σάν τοῦ σπιτιοῦ σου νά τ' ἀκοῦς λογάκια καί φιλιὰ,
 καί νά σοῦ φτάνουν τοῦ χειμῶνα οἱ καταρράχτες
 σάν τουφεκιοῦ ἀστραπόβροντα καί σάν πολέμου κράχτες.
 Πλατιά τοῦ ὀνείρου μας ἡ γῆ καί ἀπόμακρη. Καί
 γέρνεις ἐκεῖ καί σβεῖς γοργᾶ.
 Ἐρῆ στιγμή. Σάν πιό πλατιά τή δείχνεις,
 καί τή φέρνεις σάν πιό κοντά.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ
 (Πολιτεία καί Μοναξιά, 1904)

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΤΟΥ ΚΟΠΑΔΙΟΥ

Τοῦ Σ. Ντόμαλη

Οἱ ἄθλιοι, ἔλεγε ὁ γεωλόγος, ἔχουν μιά τέτοια ἀναβρυτική πηγὴ στὸν τόπο τους καὶ τὴν ἀφήνουν ἀνεκμετάλλευτη. Μὲ τὸν κουβά ἀκόμα γεμίζουν τὰ λαῖνια τους. Ὁ τόπος γύρω, κοίτα, μέχρι ποῦ φτάνει τὸ μάτι, γέμισε ἀγριόχορτα, σὲ δεκάδες ρυάκια χάνεται τὸ πολύτιμο νερό, μέχρι καὶ πάνω στὶς πέτρες φύτρωσε χλωρίδα, καὶ πόσους βάλτους ἔχει δημιουργήσει αὐτὴ ἡ πηγὴ; Γιὰ ἀνακαινίσουν τὸ ἀρχαῖο ἀρδευτικὸ σύστημα, νὰ μεταφέρουν τὸ νερό μὲ τίς προϊστορικές αὐτὲς πῆλινες σωλῆνες καὶ νὰ τὸ φέρουν μέσα στὸ χωριό, καὶ πέρα ἀπὸ τὸ χωριό, στὸν κάμπο τους.

Ὅπως ἀκουγα τὸν γεωλόγο, σκέφτηκα ἑκατοντάδες χαρισματικούς ἀνθρώπους πού πᾶνε χαμένοι γιατί δέν μποροῦν νὰ προσφέρουν στὴν κοινωνία τίποτε, γιατί ἡ κοινωνία ἀδιαφορεῖ γι' αὐτούς, καὶ λιμνάζουν καὶ γίνονται μπεκρῆδες καὶ πολλές φορές τόσο κακοί, πού οἱ βάτραχοι, οἱ νεροφίδες καὶ οἱ βδέλες τοὺς διαφεντεύουν. Βέβαια σὰν πηγὲς ἀναβρυτικές ποτίζουν πάντα τοὺς διψασμένους πού ρίχνουν κουβά μέσα τους, μὰ θὰ μπορούσαν καὶ μὲ τὸ παλιὸ ἀρχαῖο ἀρδευτικὸ σύστημα πού ἔφκιασε τόσοι καὶ τόσοι φιλοσόφους στὸ παρελθόν πού σήμερα ἀκόμα ποτίζουν τὴν ἀνθρωπότητα, μὲ τίς πῆλινες σωλῆνες τίς προϊστορικές, νὰ σωθεῖ ὁ τόπος, νὰ ποτιστεῖ ὁ κάμπος τῆς καλοσύνης του.

Καὶ συνέχισε ὁ γεωλόγος, καὶ βουστάσια μποροῦν νὰ γίνουν ἐδῶ καὶ ποιμνιοστάσια καὶ χοιροτροφεῖα, φτάνει τὸ νερό αὐτό γιὰ μιά πολιτεία ὁλόκληρη. Κι' ἐγὼ σκέφτηκα τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους πάλι, πού μὲ κατάλληλη μεταχείριση, θὰ μπορούσαν ἀκόμα καὶ τὰ ζῶα νὰ τὰ φτιάσουν ἀνθρώπους, γιατί καὶ τὰ σχολεῖα ἀκόμα καὶ τὰ πανεπιστήμια χωρὶς αὐτούς εἶναι χοιροστάσια καὶ εἶναι βουστάσια καὶ ποιμνιοστάσια πού ὅμως γιὰ νὰ πιοῦν νερό πρέπει νὰ πᾶνε χιλιόμετρα μακριὰ τὰ ζῶα τους, ὥς τὴν πηγὴ, μὰ ὥς πού νὰ γυρίσουν ξαναδιψᾶνε.

— Δέν εἶναι κατάσταση αὐτὴ, εἶπε ὁ γεωλόγος. Ἡ ἀδιαφορία τῶν ἀνθρώπων εἶναι φοβερή, ἡ ἀπάθειά τους θυμίζει γαϊδούρια.

Κι' ἐγὼ σκέφτηκα τὰ ἀπίθανα πανηγύρια, ὅπου οἱ ἄνθρωποι σάν κτήνη στριφογυρνᾶν καὶ πίνουν κρασί καὶ τρῶνε κρέας ἀκάθαρτο, σκέφτηκα τίς ἔρημες βιβλιοθήκες, τὰ βιβλιοπωλεῖα τὰ μοναχικά καὶ τοὺς ποιητές πού τοὺς παρεξηγοῦν γιατί δέν συμβιβάζονται μέ τὰ ζῶα.

Ὡ, πολλά σκέφτηκα μέ τό γεωλόγο, μά μέ θίγαν ὅλα γιατί σάν ἄνθρωπος ἀκολουθᾶω τό κοπάδι κι' ἐγὼ, ἄν καὶ τελευταῖος...

«...Ἱστορικά ἡ Μακεδονία ὑπῆρξε πάντα χώρα ἐλληνική καί, ἄν κατὰ καιρούς, τήν καταπάτησεν ὁ Βουλγαρικός λαός, πρόκειται, ἀπλά, γιά παροδικές ἀρπαγές καὶ τίποτα πιό πολύ!...».

ΟΤΟΥΡΒΟΝΟ,
Ρῶσος Ἱστορικός - Συγγραφέας

«...Ἡ ἐθνική συνείδηση τῶν σλαβικῶν φυλῶν τῆς Μακεδονίας ἦταν τόσο ρευστή, ὥστε οἱ ἴδιοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι δέν γνώριζαν ἄν εἶναι Βούλγαροι ἢ Σέρβοι καὶ χρειάστηκε ἡ τρομοκρατία τῶν Κομιτατζήδων, γιά νά τοὺς στρέψει τελικά πρὸς τή μία ἢ τήν ἄλλη κατεύθυνση...».

ΧΑΝΣ ΓΚΕΛΤΣΕΡ, Ἑλβετός Σοφός

ΤΟ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΦΩΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεύχος)

Τοῦ ΙΧΝΗΛΑΤΗ

Στὸ προηγούμενο (109) τεύχος, γράψαμε ὅτι «Δυστυχῶς φέτος πού ἡ Ἑλλάδα ἔχει τὴν τιμὴ νὰ ὀργανώσει τὴν 28ῃ Ὀλυμπιάδα, τὸ 2004, δηλαδή, τὸ Ὀλυμπιακὸ Φῶς δὲν θὰ περάσει ἀπ' τὴν περιοχὴ μας...».

Αὐτές ἦταν οἱ πληροφορίες μας ὅταν γραφόταν τὸ ἄρθρο.

Ἡ «ΑΘΗΝΑ 2004» ἄλλαξε γνώμη καὶ τελικὰ κατήρτισε πρόγραμμα τῆς μεταφορᾶς τῆς Φλόγας ἀπ' τὴν Ὀλυμπία στὴν Ἀθήνα, εἰς τὸ ὁποῖο φαίνεται ὅτι ἡ Φλόγα θὰ φθάσει στοὺς Δελφούς, στίς 3 Αὐγούστου, ὅπου καὶ θὰ διανυκτερεύσει. Τὴν ἐπομένη 4 Αὐγ. θὰ περάσει ἀπὸ Ἀμφισσα - Ἰτέα καὶ Γαλαξείδι καὶ ἀπ' ἐκεῖ θὰ φύγει γιὰ Ναύπακτο.

Τὸ πρόγραμμα ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Μάρτιος 2004

ΗΜ/ΝΙΑ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
25 Μαρτ. 1ῃ μέρα	ΗΛΕΙΑΣ	ΟΛΥΜΠΙΑΣ	Ἀρχαία Ὀλυμπία
	ΗΛΕΙΑΣ	ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ	Θέατρο Ἡλίδας
	ΗΛΕΙΑΣ	ΠΥΡΓΟΥ	Πύργος
	ΗΛΕΙΑΣ	ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΑΣ	ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΑ*
26 Μαρτ. 2ῃ μέρα	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗΣ	Μεγαλόπολη
	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΩΡΙΟΥ	Δώριο
	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΑΕΤΟΥ	Κοπανάκι
	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ	Κυπαρισσία
	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΦΙΛΙΑΤΡΩΝ	Φιλιατρά
	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΓΑΡΓΑΛΙΑΝΩΝ	Γαργαλιάνοι
	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΠΥΛΟΥ	ΠΥΛΟΣ*

* Τελετές διανυκτέρευσης

27 Μαρτ. 3η μέρα	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΜΕΘΩΝΗΣ ΚΟΡΩΝΗΣ ΠΕΤΑΛΙΔΟΥ ΜΕΣΣΗΝΗΣ ΙΘΩΜΗΣ ΜΕΛΙΓΑΛΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	Μεθώνη Κορώνη Πεταλίδι Μεσσήνη Βαλύρα Μελιγαλάς ΚΑΛΑΜΑΤΑ*
28 Μαρτ. 4η μέρα	ΛΑΚΩΝΙΑΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΜΥΣΤΡΑ ΓΥΘΕΙΟΥ	Μυστράς ΓΥΘΕΙΟ*
29 Μαρτ. 5η μέρα	ΛΑΚΩΝΙΑΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΠΑΡΤΗΣ ΤΕΓΕΑΣ ΤΡΙΠΟΛΗΣ	Σπάρτη Ἐπισκοπή Τεγέας ΤΡΙΠΟΛΗ*
30 Μαρτ. 6η μέρα	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΝΕΜΕΑΣ ΜΥΚΗΝΑΙΩΝ ΝΑΥΠΛΙΕΩΝ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ	Νεμέα Μυκῆνες Ναύπλιο ΕΠΙΔΑΥΡΟΣ*
31 Μαρτ. 7η μέρα	ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ ΣΠΕΤΣΩΝ ΥΔΡΑΣ ΠΟΡΟΥ ΑΙΓΙΝΑΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ	Κρανίδι Σπέτσες Ὑδρα Πόρος Αἴγινα Σαλαμίνα

Ἰούλιος 2004

ΗΜ/ΝΙΑ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
09 Ἰουλ. 43η μέρα	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ*
10 Ἰουλ. 44η μέρα	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΜΑΛΛΙΩΝ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΗΤΕΙΑΣ	Κνωσσός Μάλλια Ἄγ. Νικόλαος ΣΗΤΕΙΑ*
11 Ἰουλ. 45η μέρα	ΛΑΣΙΘΙΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΡΕΘΥΜΝΗΣ	ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ ΛΑΜΠΗΣ	Ἱεράπετρα Πύργος ΑΓΙΑ ΓΑΛΗΝΗ*

12 Ἰουλ. 46ῃ μέρα	ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΧΑΝΙΩΝ	ΛΑΜΠΗΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΧΑΝΙΩΝ	Σπήλι Ρέθυμνο ΧΑΝΙΑ*
13 Ἰουλ. 47ῃ μέρα	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ ΚΩ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΡΟΔΟΥ	Κάρπαθος Κάλυμνος Κῶς Καστελόριζο ΡΟΔΟΣ*
14 Ἰουλ. 48ῃ μέρα	ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΘΗΡΑΣ ΣΙΦΝΟΥ ΠΑΡΟΥ ΝΑΞΟΥ ΜΥΚΟΝΟΥ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	Σαντορίνη Σίφνος Πάρος Νάξος Μύκονος ΣΥΡΟΣ*
15 Ἰουλ. 49ῃ μέρα	ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΣΑΜΟΥ ΧΙΟΥ ΧΙΟΥ ΛΕΣΒΟΥ	ΤΗΝΟΥ ΑΝΔΡΟΥ ΒΑΘΕΩΝ ΧΙΟΥ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	Τήνος Ἄνδρος Σάμος Χίος Οἰνούσες ΜΥΤΙΛΗΝΗ*
16 Ἰουλ. 50ῃ μέρα	ΛΕΣΒΟΥ ΚΑΒΑΛΑΣ ΕΒΡΟΥ	ΜΥΡΙΝΑΣ ΘΑΣΟΥ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	Λήμνος Θάσος ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ*
17 Ἰουλ. 51ῃ μέρα	ΕΒΡΟΥ ΕΒΡΟΥ ΕΒΡΟΥ ΕΒΡΟΥ ΕΒΡΟΥ	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ ΣΟΥΦΛΙΟΥ ΦΕΡΩΝ ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗΣ	Ὀρεστιάδα Διδυμότειχο Σουφλί Φέρες ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ*
18 Ἰουλ. 52ῃ μέρα	ΡΟΔΟΠΗΣ ΡΟΔΟΠΗΣ ΞΑΝΘΗΣ ΞΑΝΘΗΣ	ΣΑΠΩΝ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ ΑΒΔΗΡΩΝ ΞΑΝΘΗΣ	Σάπες Κομοτηνή Γέφυρα Βιστωνίδας ΞΑΝΘΗ*
19 Ἰουλ. 53ῃ μέρα	ΚΑΒΑΛΑΣ ΚΑΒΑΛΑΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗΣ ΚΑΒΑΛΑΣ ΦΙΛΙΠΠΙΩΝ	Χρυσούπολη Καβάλα ΦΙΛΙΠΠΟΙ*

20 Ἰουλ. 54ῃ μέρᾳ	ΔΡΑΜΑΣ ΣΕΡΡΩΝ ΣΕΡΡΩΝ ΣΕΡΡΩΝ	ΔΡΑΜΑΣ ΑΛΙΣΤΡΑΤΗΣ Ν. ΖΙΧΝΗΣ ΣΕΡΡΩΝ	Δράμα Ἀλιστράτη Ν. Ζίχνη ΣΕΡΡΕΣ*
21 Ἰουλ. 55ῃ μέρᾳ	ΣΕΡΡΩΝ ΣΕΡΡΩΝ ΚΙΑΚΙΣ ΚΙΑΚΙΣ	ΣΙΔΗΡΟΚΑΣΤΡΟΥ ΠΕΤΡΙΤΣΙΟΥ ΔΟΙΡΑΝΗΣ ΚΙΑΚΙΣ	Σιδηρόκαστρο Βυρώνεια Δοϊράνη ΚΙΑΚΙΣ*
22 Ἰουλ. 56ῃ μέρᾳ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	ΛΑΓΚΑΔΑ ΣΤΑΓΙΡΩΝ/ ΑΚΑΝΘΟΥ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ	Λαγκαδάς Στάγιρα ΠΟΛΥΓΥΡΟΣ*
23 Ἰουλ. 57ῃ μέρᾳ	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ ΤΡΙΓΛΙΑΣ ΕΠΑΝΩΜΗΣ ΜΗΧΑΝΙΩΝΑΣ ΘΕΡΜΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	Μουδανιά Ν. Τρίγλια Ἐπανωμή Μηχανιώνας Θέρμη ΘΕΣ/ΝΙΚΗ*
24 Ἰουλ. 58ῃ μέρᾳ	ΠΕΛΛΑΣ ΠΕΛΛΑΣ ΗΜΑΘΕΙΑΣ ΠΙΕΡΙΑΣ ΠΙΕΡΙΑΣ	ΠΕΛΛΑΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΛΙΤΟΧΩΡΟΥ ΔΙΟΥ	Πέλλα Γιαννιτσά Ἀλεξάνδρεια Λιτόχωρο ΔΙΟΝ*
25ῃ Ἰουλ. 59ῃ μέρᾳ	ΠΙΕΡΙΑΣ ΠΙΕΡΙΑΣ ΠΙΕΡΙΑΣ ΗΜΑΘΕΙΑΣ ΗΜΑΘΕΙΑΣ	ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΚΟΛΙΝΔΡΟΥ ΑΙΓΙΝΙΟΥ ΜΕΛΙΚΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ	Κατερίνη Κολινδρός Αιγίνιο Μελίκη ΒΕΡΓΙΝΑ*
26 Ἰουλ. 60ῃ μέρᾳ	ΗΜΑΘΕΙΑΣ ΗΜΑΘΕΙΑΣ ΠΕΛΛΑΣ ΠΕΛΛΑΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΒΕΡΟΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ ΣΚΥΔΡΑΣ ΕΔΕΣΣΑΣ ΦΛΩΡΙΝΗΣ	Βέροια Νάουσα Σκύδρα Ἐδεσσα ΦΛΩΡΙΝΑ*
27 Ἰουλ. 61ῃ μέρᾳ	ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΠΡΕΣΠΩΝ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	Ψαράδες Ἀμύνταιο

	ΚΟΖΑΝΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΠΡΟΛΕΜΑΙΔΑΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	Πτολεμαΐδα ΚΟΖΑΝΗ*
28η Ἰουλ. 62η μέρα	ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΚΟΖΑΝΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	Γρεβενά Σιάτιστα ΚΑΣΤΟΡΙΑ*
29 Ἰουλ. 63η μέρα	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΑΡΡΕΝΩΝ ΚΟΝΙΤΣΑΣ ΚΑΛΠΑΚΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	Ἑπταχώρι Κόνιτσα Καλπάκι ΙΩΑΝΝΙΝΑ*
30 Ἰουλ. 64η μέρα	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	Μικρό Περιστέρι Μέτσοβο ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ*
31η Ἰουλ. 65η μέρα	ΤΡΙΚΑΛΩΝ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ΛΑΡΙΣΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ΛΑΡΙΣΑ Ν. ΙΩΝΙΑΣ ΜΑΓΝ. ΒΟΛΟΥ	Τρίκαλα Καρδίτσα Λάρισα Ν. Ἰωνία Μαγνησίας ΒΟΛΟΣ*

Αὔγουστος 2004

01 Αὐγ. 66η μέρα	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΣΤΥΛΙΔΑΣ ΛΑΜΙΑΣ ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ ΣΚΟΠΕΛΟΥ ΣΚΙΑΘΟΥ	Στυλίδα Λαμία Καρπενήσι Σκόπελος ΣΚΙΑΘΟΣ*
02 Αὐγ. 67η μέρα	ΕΥΒΟΙΑΣ ΕΥΒΟΙΑΣ ΕΥΒΟΙΑΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	ΚΥΜΗΣ ΤΑΜΙΝΑΙΩΝ ΑΜΑΡΥΝΘΙΩΝ ΧΑΛΚΙΔΑΙΩΝ	Κύμη Ἀλιβέρι Ἀμάρυνθος ΧΑΛΚΙΔΑ*
03 Αὐγ. 68η μέρα	ΒΟΙΩΤΙΑΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ ΦΩΚΙΔΑΣ	ΑΛΙΑΡΤΟΥ ΛΕΒΑΔΕΩΝ ΑΡΑΧΩΒΗΣ ΔΕΛΦΩΝ	Ἀλιάρτος Λειβαδιά Ἀράχωβα ΔΕΛΦΟΙ*
04 Αὐγ. 69η μέρα	ΦΩΚΙΔΑΣ ΦΩΚΙΔΑΣ ΦΩΚΙΔΑΣ	ΑΜΦΙΣΣΗΣ ΙΤΕΑΣ ΓΑΛΑΞΕΙΔΙΟΥ	Ἀμφισσα Ἰτέα Γαλαξείδι

	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	Ναύπακτος ΖΑΚΥΝΘΟΣ*
05 Αύγ. 70ή μέρα	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ ΙΘΑΚΗΣ ΑΣΤΑΚΟΥ ΛΕΥΚΑΔΑΣ ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ	Άργοστόλι Ίθάκη Άστακός Λευκάδα ΚΕΡΚΥΡΑ*
06 Αύγ. 71η μέρα	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ ΣΥΒΟΤΩΝ ΠΑΡΓΑΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	Ήγουμενίτσα Σύβοτα Πάργα ΠΡΕΒΕΖΑ*
07 Αύγ. 72η μέρα	ΠΡΕΒΕΖΑΣ ΑΡΤΑΣ ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ	ΠΡΕΒΕΖΑΣ ΑΡΤΑΙΩΝ ΜΕΝΙΔΙΟΥ ΑΓΡΙΝΙΟΥ	Άρχ. Νικόπολη Άρτα Μενίδι ΑΓΡΙΝΙΟ*
08 Αύγ. 73η μέρα	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ ΑΧΑΙΑΣ ΑΧΑΙΑΣ	ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ ΓΕΦΥΡΑ ΡΙΟΥ- ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ ΠΑΤΡΕΩΝ	Μεσολόγγι Γέφυρα Ρίου- Άντιρρίου ΠΑΤΡΑ*
09 Αύγ. 74η μέρα	ΑΧΑΙΑΣ ΑΧΑΙΑΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΑΙΓΙΟΥ ΑΚΡΑΤΑΣ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ	Αΐγιο Άκράτα Ξυλόκαστρο Κιάτο ΚΟΡΙΝΘΟΣ*
10 Αύγ. 75η μέρα	ΒΟΙΩΤΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΘΗΒΑΙΩΝ ΜΑΡΑΘΩΝΑ	Θήβα ΜΑΡΑΘΩΝΑΣ*
11 Αύγ. 76η μέρα	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΑ	ΠΕΙΡΑΙΑΣ*
12 Αύγ. 77η μέρα	ΑΤΤΙΚΗΣ		ΑΘΗΝΑ*
13 Αύγ. 78η μέρα	ΑΤΤΙΚΗΣ		ΑΘΗΝΑ*

Σημ.: Κατά τό χρονικό διάστημα από 31 Μαρτίου μέχρι 9 Ιουλίου ή Φλόγα θά ταξιδεύει στό έξωτερικό μέ πρώτο της σταθμό τό Σύδνεϋ στίς 4 Ιουνίου 2004.

ΓΑΛΗΝΗ ΨΥΧΗΣ

Τοῦ Γιάννου Ζωριάνου

Τελειώνοντας ὁ Χρόνος τοῦ '03 τὸν κυκλικό, παραδοσιακό χορό του, πάνω στὶς τελευταῖες φιγουῦρες καὶ τὰ ἐντυπωσιακά του στριφογυρίσματα ἠθελημένα, γιὰ ἀθέλητα, ποιός ξέρει, μᾶς περιέλουσε, μέ τό κρουσταλλένιο κανάτι του, νεράκι γάργαρο, νεράκι δροσερό, κατὰ πῶς τό 'μολογᾶνε καὶ τό περιγράφουν οἱ λαϊκοί μας τραγουδιστάδες.

Τράβηξε καὶ ξέσυρε τούς πύρους, εἶπαν, ἀπ' τίς δεξαμενές του καὶ πλημμύρισε ὁλόκληρη ἡ κοιλάδα μας οὐρανοκατέβατα καὶ συράμενα νερά, στήν ἀρχή μ' ἐλαφροὺς ψιθύρους κι' ὕστερα μ' ἀπαλοτράγουδα, γιὰ νά δυναμώσει στό τέλος ἡ κομπανία τῶν ὀργάνων κι' ἀνάμεσα σέ λάμπεις τουφεκιῶν καὶ τῶν κανονιῶν τους βρόντους, νά ἐνταθεῖ ἡ δυνατή καὶ γρήγορη, στοὺς ἑξαλλους πιά ρυθμούς τῆς καταιγίδας, τελευταία τοῦ χρόνου ὄρχηση!...

Κι' ὕστερα ἡ γαλήνη: Τ' ἀπαλό ταξίδεμα κάθε συστάδας ἐλαφροσύνηφων, ἀπερίγραπτης ὁμορφιάς σέ σχήματα, σέ στολίδα, σέ χρώματα κι' ἀποχρώσεις χρωμάτων, σέ διάταξη μακροτάξιδων γερανῶν!...

Τό γαλανό τ' οὐρανοῦ πιό καθαρό, πιό ἔντονο - πάνω θέ σου - πλουμισμένο μέ ἀνταύγειες κάθε λογῆς, στοὺς κοντινοὺς καὶ μακρινούς ὀρίζοντες...

Κι' ὕστερα ὁ λαμπικαρισμένος ἥλιος, ζεστός, γλυκός, εὐπρόσδεχτος καὶ καλοδεχούμενος, φωτεινότερος, ἀστραφτερότερος, χαρωπός καὶ γελαστός μαζί, κυρίαρχος πάνω στή γῆς, διεισδυτικός παρατηρητῆς τῶν ὅσων συνέβαιναν στό ἐπίγειο βασίλειό του, ἀργοκίνητος, οὐράνιος περιπατητῆς τοῦ δειλινοῦ, ἀνθρώπινος σύντροφος ἀγαπητός, πραγματικός Δωροθεός σ' ἀνθρώπους, ζῶα, κλαριά καὶ χλόη, χαίρεται κι' ὁ ἴδιος τὰ λαμπερά τους δῶρα, πού κάνουν, στό σύνολό τους, τὴν πλάση ὠραιότερη, ὁμορφότερη, προσήνη καὶ γελαστή!...

Κι' εἶναι ἀνεξάντλητος αὐτός ὁ Δωροθεός, σ' ἀπλόχερες δωρεές κι' ἕνας ἀνυπέρβλητος εἰκαστικός τεχνίτης, ὅλο καὶ πιό καταξιωνό-

μενος, καθώς τελειώνει τό ἡμερήσιο ταξίδι του καί γιά μιά καί μόνο στιγμή κοντοστέκεται στό μακρινό κορφοβούνι, νά κοιτάξει τήν πλάση του γιά μιά ἀκόμα, τελευταία φορά καί νά τήν ἀποχαιρετήσει γλυκοχαμογελαστά, εὐχόμενος τό καλή νύχτα!...

Κι' ἄραγε, ποιό ἀπ' τά δύο νᾶναι τ' ὁμορφότερο, τό γλυκύτερο, τό πιό εὐχάριστο καί χαρούμενο καί γαλήνιο ἀνάπαμα τῆς ψυχῆς:

Τό Ἡλιοφίλημα τῆς δύσης, γιά τό Ἡλιοχαμόγελο τῆς χαραυγῆς... Τό λυκαυγές, μ' ἐκεῖνο τό αἰσιόδοξο, τό χαρούμενο - μέ ἄπειρες χρωματισμούς κι' ὅλο καί πιό φωτεινές ἀνταύγειες πεποικιλούμενο ἐλπιδοφόρο μήνυμα τῶν καλῶν κι' εὐχάριστων ἔργων τῆς ἡμέρας πού ἀκολουθεῖ καί τήν εὐφορία πού δημιουργεῖ στόν ἄνθρωπο, καθώς ξεκινάει τό νέο του ἔργο, γιά τό γλυκόφως, ἐκεῖνο τό ἱλαρό ἐσπερινό φῶς, τό μελαγχολικό ἡμίφως, τό ὑπερβατικά ζωγραφισμένο μ' ἄπειρο κάλλος κι' ἀσύγκριτη ὁμορφιά, μ' ἀλογάριστη ποικιλία σχημάτων, χρωμάτων κι' ἀποχρώσεων, ξαπλωμένο, τό δεῖλι, σ' ὀλόκληρο τόν «κάμπο» τοῦ ζωγραφικοῦ πίνακα, τό συνδυούμενο μέ τό καταλάγιασμα τῶν ἡμερήσιων κόπων κι' εἰκόνων καί συναισθημάτων, μέ τό ἐνθαρρυντικό μήνυμα τῆς σωματικῆς ἀνάπαυσης καί τῆς πνευματικῆς, ἐπικείμενης ξεκούρασης καί γενικῆς γαλήνης, πού ὅλο καί πλησιάζουν...

Κι' ἂν πάλι ἡ γλυκειά χαραυγή ὑπόσχεται τό λαμπερό ἡλιοφώτισμα τῆς πλάσης, τό ἀπαλόπεφτο ἐσπερινό φῶς ὑπενθυμίζει καί προαναγγέλλει τῆς νύχτας τά μάγια καί τά θάματα!...

Ἀλλά, πού καιρός γιά φιλοσοφικές σκέψεις καί συναισθηματικές ἀναλύσεις τῶν φαινομένων!...

Σμῆνος καί σμάρι μικρῶν παιδιῶν, στῆς κοντινῆς πλατείας τήν ἄκρη, ζευγάρια μικρῶν πουλιῶν στούς φράχτες τῶν κήπων, τήν ἀξία ἔλεγαν καί τό ἀναγκαῖο τοῦ ρεαλισμοῦ τραγουδοῦσαν:

- «...Πάει κι' ὁ παλιός ὁ χρόνος,
Ἄς γιαρτάσουμε, παιδιά,
Καί τοῦ χωρισμοῦ ὁ πόνος,
ἄς κοιμᾶται στήν καρδιά!...
Καλή χρονιά, καλή χρονιά,
Χαρούμενη, χρυσή πρωτοχρονιά!...»

Ἀκούγονταν νά τραγουδᾶνε τά παιδιά, πού προετοιμάζονταν γιά τά κάλαντα τῆς παραμονῆς τῆς Πρωτοχρονιάς τοῦ 2004!...

- «...Τσίν, τσίν, τσίου-τσίου, τσίν!...»

Ἀκούγονταν, νά ψέλνουν τά πουλιά, ἀποχαιρετώντας τή μέρα, τραγουδώντας τό ἑσπερινό φῶς, ἐπιλέγοντας τό νυχτερινό τους φώλιασμα...

- «...Ἀρχή μηνιά κι' ἀρχή χρονιά
Ψηλή μου δεντρολιβανιά...», τά παιδιὰ στή γωνιά...
- «...Τσίου-τσίου-τσίν, τσίν!...», τά πουλιά στή φωλιά...

Χαμόγελα συγκατάβασης, ἱκανοποίησης, ἱερῆς μνήμης παλιγο-
ρίσματα, γαλήνης σημάδια στά πρόσωπα τῶν γερόντων, στίς αὐλές
τοῦ χωριοῦ...

Τραγούδια, ὑψηλά διερχομένων πουλιῶν σέ κυματιστά σκαμπα-
νεβάσματα:

- «...Τσίρ-τσίρ! τσίρ-τσίρ! τσίρ-τσίρ!...»

Συνθηματικές, ρυθμικές τοῦ ταξιδιοῦ φωνοῦλες - ἐργατοτρά-
γουδα:

- «...Τσίν-τσίν!... Τσίν-τσίν!... Τσίν-τσίν!...»...

Ἰαρό γαλήνεμα στήν ἄκρη τῆς μικρῆς μας κοιλάδας ἢ τρικυμία,
ἀνήσυχης ψυχῆς, ἔχοντας τά μάτια της ὀρθάνοιχτα στά ὑπερκόσμια
μάγια τῆς Ἑσπέρας; Ἀδύνατο νά ἐκφραστεῖ αὐτό τό δίλημμα, ζω-
γραφισμένο μ' ὁποιο τρόπο...

Ὅπως καί τά βελάσματα τ' ἀποσπερνά, π' ἀκούγονται ὅλο καί
πλησιέστερα, καθώς ροβολᾷ ἀπ' τήν πλαγιά τ' ἀπέναντι λόφου τά
πρόβατα κι' ἀσυγκράτητα τρέχουν νᾶρθουν, ὅσο πιό γρήγορα γίνε-
ται στό μαντρί καί οἱ ἀνταπαντήσεις, ἀπ' ἄλλες τρυφερές φωνοῦλες,
λαχταρισμένες, γεμάτες παράπονα ἀγάπης κι' ἀνυπόμονης προ-
σμονῆς, ἔγκλειστες στόν τσάρκο...

Κι' ὅσο κι' ἄν αἰσθάνεται κανεῖς τό μεγαλεῖο τῆς στιγμῆς, ἀδύ-
νατο καί πάλι νά τό ἐκφράσει καί παραμένει μέ τίς ἐντυπωσιακές
τοῦ δειλinoῦ εἰκόνες καί τά φωνητικά τραγούδια τῶν διερχομένων
πουλιῶν, κάπως ἔτσι καταγραμμένα:

Μικρά πουλιά, πετοῦν γοργά στό λόγγο.

Βαθμό - βαθμό στ' αἰθέρα τά σκαλώνια,

Ζεστῆς φωλιάς γυρεύοντας σαλόνια,

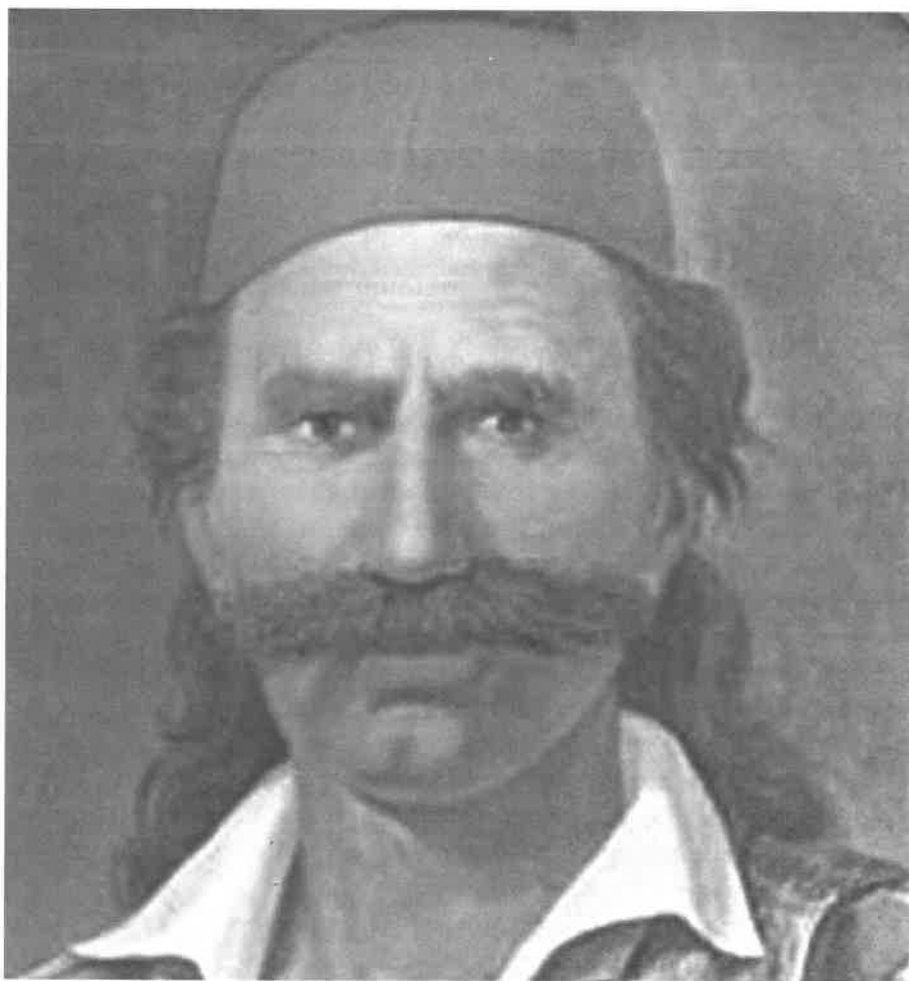
Μικρά πουλιά πετοῦν γοργά στό λόγγο.

Λαλιᾶς ρυθμός, σάν κωπηλάτη φθόγγο,

Τό βλέμμα φέρνει ταπεινά στά θεῖα θρόνια.

Μικρά πουλιά πετοῦν γοργά στό λόγγο.

Βαθμό - βαθμό στ' αἰθέρα τά σκαλώνια.

Παρουσίασις ἀνεκδότου ἐπιστολῆς
τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου
γραφεῖσα εἰς Σάλωνα τὴν 18/4/1824

Τοῦ Γεωργίου Θ. Χαρίτος

Ἀπὸ τὸ 1823 ἦταν γνωστὸ ὅτι, ὁ Στρατηγὸς τῆς Ρούμελης Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσος, βρισκόταν σέ διαμάχη μέ τοὺς ἀνθρώπους τῆς τότε Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος, πού τὸν κατηγοροῦσαν ὅτι συνεργάστηκε μέ τοὺς Τούρκους, ἐνῶ ἀπὸ ὅλα τὰ κείμενα φαίνεται καθαρά ὅτι ὁ Ἀνδρούτσος βρισκόταν σέ συνεννόησεις μέ διαφόρους πασάδες (Εὐβοίας κ.λπ.) γιὰ νά πετύχῃ νά κάνῃ τὰ γνωστὴ στὴν ἐποχὴ ἐκείνη καπάκια (προσωρινές συνθήκες), ὥστε νά σταματήσῃ τίς ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν καί τίς σφαγές τῶν Ἑλλήνων τῆς περιοχῆς του, γιὰ ὅσο μεγαλύτερο χρονικὸ διάστημα μποροῦσε, μέ σκοπὸ νά προλάβουν οἱ Ἕλληνες νά ἐτοιμασθοῦν καλλίτερα γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας των.

Τότε, στὶς ἀρχές τοῦ 1824 βρισκόταν μέ τὴν οἰκογένειά του στὴ σπηλιά «Μαύρη τρύπα» στὸν Παρνασσό γιὰ τὴν ἀσφάλειά του. Ὅμως κυκλοφοροῦσε καί στὴν γύρω περιοχὴ ἐτοιμάζοντας τὸ στρατό γιὰ τίς μάχες πού θά ἔκανε στὸ μέλλον συνεννοούμενος καί μέ τοὺς ἄλλους τότε ὀπλαρχηγούς Μωριᾶ καί Ρούμελης.

Ἐτσι τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1824 εὕρισκόμενος στὰ Σάλωνα γιὰ συνεννόησεις μέ τὸν Πανουργιὰ ἔστειλε τὴν δημοσιευόμενη γιὰ πρώτη φορά κατωτέρω ἐπιστολὴ του πρὸς τοὺς στρατιωτικούς ἀρχηγούς τῆς Πελοποννήσου ζητώντας τους νά συμπράξουν σέ ἐκστρατεία κατὰ τῶν Τούρκων, ὥστε ἀφοῦ ἀπαλλάξουν αὐτὴν ἀπ' τοὺς τυράννους, νά κατεβοῦν ὕστερα ὅλοι μαζί νά τοὺς διώξουν κι' ἀπ' τὴν Πελοπόννησο.

Ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς ἐπιστολῆς φαίνονται καί οἱ σκέψεις τοῦ Ὀδυσσεᾶ, σχετικὰ μέ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδος καί βεβαιώνεται ἄλλη μιὰ φορά ἡ πραγματικὴ διάθεσίς του γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν καί ὅτι ὅλες οἱ ἐνέργειές του ἀπέβλεπαν σ' αὐτὴν καί ὄχι σέ προδοσίαν πρὸς τοὺς Τούρκους ὅπως τὸν κατηγοροῦσαν οἱ ἀντίπαλοί του στὴν τότε Διοίκησιν.

[illegible]

Σαΰωνα, 18 Δεκεμβρ. 1826

2. 2nd Q. 1st
of 1000, 2nd 1st

Σημειώσεις: Κατά τήν καθαρογραφήν ἐτηρήθησαν ἡ ὀρθογραφία καί ἡ σύνταξι τοῦ κειμένου ὡς ἔχουν εἰς τό πρωτότυπον.

Καθαρογραφὴ τῆς ἐπιστολῆς

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί στρατηγοί Κολοκοτρώνη, Πλαπούτα καὶ Νικήτα, φιλῶ τὰ μάτια Σας καὶ Σᾶς φανερώνω ὅτι ἀπὸ πιστοῦς μας φίλους εὐρισκομένους εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ Ρούμελη Βαλεσῆ πληροφορούμεθα, ὅτι πολυάριθμα στρατεύματα καταβαίνουν ἐναντίον μας, ὅχι καθὼς ἄλλοτε διαιρούμενα εἰς ἓνα ἢ δύο Σώματα, ἀλλὰ εἰς διάφορα Σώματα μέ διαφόρους πασάδες, οἱ ὅποιοι συγχρόνως εἰς ὅλα τὰ μέρη ἔχουν νὰ μᾶς κτυπήσουν· σχέδιον, τό ὅποϊον νομίζω ὀρθώτατον ἀπὸ ὅσα ἔκαμεν ὁ ἐχθρὸς ἐναντίον μας ἕως τώρα, καὶ μέ τό ὅποϊον δικαίως ὑποπτεύομαι τὸν τελικὸν ἀφανισμόν μας, ἂν προλάβόντως οἱ ἀδελφοί Πελοποννήσιοι δέν ἔλθουν νὰ προκαταλάβωμεν τὰς ἀναγκαίας θέσεις, δέν ἀμφιβάλλω ὅτι καὶ καταλαμβάνετε καὶ νὰ προλάβετε θέλετε τὸν γενικὸν κίνδυνον τῆς Πατρίδος, διὰ τὴν ὁποίαν ἐκάμαμεν τόσους κόπους καὶ οἱ λαοὶ ἔχυσαν τόσα αἵματα. Ἐγώ, ἀδελφοί, γνωρίζω τὴν ἀδυναμίαν μου νὰ ἀντισταθῶ μόνος καὶ προλαμβάνων Σᾶς τό φανερώνω καὶ Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴν ἀφήσετε νὰ χαθῇ τό Ἔθνος, ἐφέτος μάλιστα, ὅτε ἂν μόνον ματαιώσωμεν τοὺς σκοποὺς τοῦ ἐχθροῦ, ἐλπίζω εἰς Θεὸν νὰ ἀποκάμῃ ὁ τύραννος πολεμῶν τοὺς Ἑλληνας. ἡ τύχη μᾶς ἔδωκε δυνάμεις, τὰς ὁποίας ἂν μεταχειριζόμεθα συστηματικῶς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, τὰ σύνορα τῆς ἐπικρατείας μας ἦταν πολλὰ μακράν. ἀλλὰ τὰ γινόμενα δέν ἀπογίνονται. μένει τώρα κἂν τὰ κάμωμεν τό χρέος μας, νὰ ἐπιμεληθῇτε νὰ προφθάσουν πελοποννησιακὰ στρατεύματα μέ τὰ ἐφόδια καὶ τὰς τροφάς των, εἰς τὴν ρούμελην πρὶν εἰσχωρήσῃ ὁ ἐχθρὸς, διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν, μέ τὴν ὁποίαν εἶναι δεμένη καὶ ἡ προσωπικὴ σωτηρία μας. ἔχετε γνῶσιν καὶ καταλαμβάνετε, ὅτι πολεμοῦντες ὁ Γιάννης μέ τὸν Κώσταν, δέν κατορθόσαμεν, παρὰ νὰ κερδίξῃ ὁ κοινὸς ἐχθρὸς, οἱ δέ λαοὶ ἐξυπνοῦντες ἔχουν νὰ σηκωθοῦν εἰς τόποδ' ἄρι, καὶ ἀλλοίμονον εἰς τὸν Γιάννην καὶ εἰς τὸν Κώσταν!! Καὶ ἡ κοινὴ λοιπὸν σωτηρία μας καὶ ἡ ἰδική μας προσκαλοῦν ὅλους ἡμᾶς μέ μίαν ψυχὴν νὰ τρεξώμεν κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, ἡμεῖς μάλιστα οἱ λεγόμενοι στρατιωτικοί, ἀφήνοντες τοὺς ὅσοι δέν θέλουν νὰ ἐκπληρώσουν τὰ χρεῖα των, εἰς τό Ἔθνος, τό ὅποϊον μέ μάτι περιέργον, κάμνει ἔπειτα τὴν κρίσιν, καὶ δίδει τό δίκαιον εἰς ὅποιον ἀνήκει. αὐτὰ ὡς φίλος καὶ ἀδελφός. Σᾶς συμβουλευώ καὶ ἂν δέν εἰσακουσθῶ, λυποῦμαι διὰ τὴν δυστυχίαν τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν βλέπω ὀφθαλμοφανέστατα.

Σάλωνα 18 Ἀπριλίου 1824

ὁ ἀδελφός Σας
Ὅδυσσεύς τοῦ Ἀνδρίτζου

ΤΟ «ΤΑΠΙ» ΤΟΥ ΣΕΡΕΒΕΛΙΟΥ

(Ὁ Ὀθωμανικός ἐπίσημος τίτλος παραχώρησης τῆς διαχείρησης τοῦ δημοσίου - τουρκικοῦ - κτήματος τοῦ Σερεβελιοῦ καί οἱ εἰδήσεις, πού συλλέγονται, ἀπ' τῆ μελέτη του)

Τοῦ Ἰωάν. Ἡλιοπούλου

Α'. Κατατοπιστικά Προλεγόμενα

1. Γνωστό εἶναι, ὅτι ὁ Μεσαιωνικός Ἑλληνισμός - τό Βυζάντιο (476-1204 μ.Χ.) - , τήν ἀνάπτυξη, ἄμυνα, εὐημερία κι' ἐκπολιτισμό του, στήριξε στήν ἀποκέντρωση καί τήν κατά γεωγραφικές ἐνότητες στρατηγική πολιτική του.

Κάθε ἐνότητα ἦταν μέλος τῆς τοπικῆς περιφέρειας, ὅπως θά λέγαμε σήμερα, τοῦ Θέματος, ἔχοντας δική του αὐτοδιοίκηση, στηριζόμενη: α) Στίς δραστηριότητες ἐνός τοπικοῦ Ὀρησκευτικοῦ Κέντρου (Μοναστικῆς κοινότητος) μέ δική του οἰκονομική αὐτοδυναμία, β) Στό «Στρατηγικό ἐπενδυτή», δηλαδή τόν «Δυνατό», τό μεγάλο γεωκτήμονα, πού ὀργάνωνε τήν τοπική παραγωγική διαδικασία καί ἀνελάμβανε τίς πρὸς τίς ὑπηρεσίες τοῦ Κράτους ὑποχρεώσεις τῆς ἐνότητος (Φόρους, ἐφόδια, στρατευσίμους ἄνδρες κ.λπ.) καί γ) Στό Λαό, πού ζοῦσε σέ μικροοικισμούς, καλλιεργώντας τά κτήματα τοῦ «Δυνατοῦ» καί τίς «Βασιλικές» ἢ «Ἐθνικές γαῖες» κι' ἀργότερα, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Μεταρρυθμιστῆ αὐτοκράτορα τῆς Πόλης, Λέοντα τόν Γ' (717-741 μ.Χ.), πού μέ νόμο κατήργησε τή δουλοπαροικία, τά δικά τους κτήματα.

Οἱ μ' αὐτό τόν τρόπο ὀργανωμένες, μεγάλες γεωγραφικές ἐνότητες, ἦταν οἱ γνωστές «Ἐπισκέψεις», πού κατεῖχαν Δάση, λειβάδια, ἀρώσιμες γαῖες, ζευγολατεία, μικροοικισμούς γεωργοκτηνοτρόφων, τιμάρια τῆς Βασιλικῆς ἐξουσίας, τῶν ὁποίων τά ἔσοδα διαθέτονταν γιά τίς ἀνάγκες τῆς πλησιέστερης στρατιωτικῆς φρουρᾶς κι' ὅπωςδήποτε ἓνα Ὀρησκευτικό Κέντρο, ἰδιαίτερα φροντισμένο ἀπὸ τήν κεντρική ἐξουσία. Οἱ μικρότερης ἐκτασης ὀργανωμένες ἐνότητες, πάντα μέ τά ἴδια ἀναπτυξιακά σχέδια, ἦταν οἱ γνωστές «Πρόνοιες».

Μιά τέτοια «Βυζαντινή Πρόνοια» μέ δυνατότητες αὐτοδιοίκησης, τοπικῆς ἀνάπτυξης κι' αὐτοάμυνας ἦταν καί ἡ περιοχὴ «ΣΕΡΕΒΕΛΙ», ὅπως φανερώνει ἡ ὅλη συγκρότησή της καί πού ὀργανώθηκε φυσικά μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου.

2. Σήμερα, τό «Σερεβέλι», εἶναι μιά εὐρύτατη γεωγραφική περιοχή, ἐκτάσεως 3.000 περίπου στρεμμάτων, πού ἀνήκει στίς γεωγραφικές περιοχές τῶν Δημοτικῶν Διαμερισμάτων Εὐπαλίου, Τρικόρφου καί Δροσάτου τοῦ Δήμου τῶν Εὐπαλιέων καί περικλείεται ἀπό μιά νοητὴ γραμμὴ, πού, ξεκινώντας ἀπ' τό Χείμαρρο τῆς Μαντῆλως - κοντά στόν οἰκισμό «Γρηγορίτικα», ἀνεβαίνει τό ρέμα τῆς Κρανιάς, διέρχεται ἀπό τήν Κάτω Καριά, πλησιάζει τήν περιοχή Δροσάτου, κατεβαίνει στό Παλιόχανο κι' ἀκολουθώντας τήν ἐθνικὴ ὁδὸ πρὸς Ναύπακτο, κλείνει τήν «περιμετρικὴ» ὁριοθεσία στή γέφυρα τῆς ρεματιᾶς (ὄρια Δ.Δ. Τρικόρφου). Στὴν ἔκταση αὐτὴ περιλαμβάνονται ὅλα τὰ ἀγροτικά στοιχεῖα συγκρότηση μιᾶς «Πρόνοιας» καί φυσικά τό Θρησκευτικὸ Κέντρο, τό Μικρομονάστηρο τοῦ Ἀι-Νικόλα τοῦ Σώζωντος (Τοὺς Στρατηγούς), πού ὁ Ἀλέξιος Κομνηνός (1081-1119 μ.Χ.) εἶχε δωρήσει στοὺς Μοναχοὺς «τῆς ἐν Κέφ μονῆς τοῦ Προδρόμου, ἐν ἣ διέτριβεν ὁ Ἀκομινάτος (ὁ ἐκδιωχθεὶς ἀπὸ τοὺς Φράγκους ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν), πού στά 1222 μ.Χ. ἀπὸ τό νησί τῆς Κέας, συνιστᾷ στόν ἐπίσκοπο Ναυπάκτου Ἀπόκαυκο, νά φροντίσει τό «Μονύδριον παρὰ τήν Ναύπακτον τοῦ Ἀγίου Νικολάου τοῦ Σώζωντος». Αὐτὴ εἶναι καί ἡ πρώτη γραπτὴ μαρτυρία, γιὰ τό Μοναστικὸ Κέντρο τῆς περιοχῆς «Σερεβελιοῦ».

3. Κατὰ τήν περίοδο τῆς δεύτερης Ἑνετοκρατίας (1681-1699 μ.Χ.), στὴν περιοχή τῆς Ναυπάκτου, στὴν ὁποία ἀνῆκε καί εὐρύτατη περιοχή τῆς σημερινῆς νοτιοδυτικῆς Δωρίδας - Δήμος τῶν Εὐπαλιέων - καί φυσικά ἡ περιοχή Σερεβελιοῦ - Μοναστηριοῦ Βαρνάκοβας - συντάχθηκε καί τό «ΧΡΟΝΙΚΟ» χειρόγραφο κείμενο - τῆς Βαρνάκοβας, ἀποδεικτικὸ ἔγγραφο περιουσιακῶν στοιχείων τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Δωρίδας, στό ὁποῖο γίνεται λόγος καί πάλι γιὰ τό Μονύδριο τοῦ Ἀι-Νικόλα, τοῦ Σερεβελιοῦ, στό ὁποῖο, ἅς σημειωθεῖ, ὅτι διασώζονται ἀκόμα ἀπομεινάρια καί τοπωνύμια δύο ἀκόμα ἐκκλησιῶν, τοῦ Ἀγίου Ἰωάννη καί Ἀγίου Χαραλάμπους, ναοῦ Κοιμητηριακοῦ, κατὰ τήν τοπικὴ παράδοση. Τό Καθολικὸ τοῦ Ἀγίου Νικολάου ἔχει μελετηθεῖ συστηματικά, ἀπὸ τὸν κ. Βασίλη Κατσαρό, Καθηγητὴ - Διευθυντὴ τῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας τοῦ Α.Π. Θεσσαλονίκης καί εἶναι γνωστὲς στὴν

περιοχή Εὐπαλίου οἱ μελέτες του, καθὼς καὶ ἡ σχετική του Διάλεξη στό Εὐπάλιο, πού δημοσιεύθηκε στόν τοπικό τύπο καί σέ πολλά περιοδικά.

Πολύ κατατοπιστικό εἶναι τό ἔργο τοῦ κ. Κατσαροῦ μέ τίτλο: «Ζητήματα ἱστορίας ἐνός Βυζαντινοῦ ναοῦ κοντά στό Εὐπάλιο Δωρίδος», Βυζαντινά 10 (1980) 29. Ἐπίσης δημοσίευμα σχετικό στή «ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΚΑ» τῆς Ἑταιρείας Ναυπακτιακῶν Μελετῶν, τ. ΣΤ' (1992-93).

4. Στό βιβλίο «ΕΥΠΑΛΙΟ - Οἱ ρίζες καί ἡ πορεία του στό Χρόνο - Στοιχεῖα Ἱστορίας - Λαογραφίας» τῆς Ἑνώσης Εὐπαλιωτῶν Δωρίδας, Ἀθήνα 1998, ἐντοπίζονται πολλές πληροφορίες γιά τήν περιοχή Σουλαῖοι - Αἰ-Νικόλας - Σερεβέλι, ἃν καί στή σελίδα 99 δέν ἔχει ἀποδοθεῖ ἱκανοποιητικά ἡ ἀποψη τῆς μετονομασίας τοῦ Μοναστηριοῦ ἀπό Αἰ-Νικόλαος ὁ Σώζων, σέ Αἰ-Γιάννη Θεολόγο (!), μέ δεδομένη τήν ἀναφορά τοῦ Πουκεβήλ μόνο στό Μοναστήρι Μαγούλας - Θέρμων, τόν Αἰ-Γιάννη περιοχῆς Δ.Δ. Φιλοθέης, στίς πηγές τῆς Μαντήλως.

Ἐπίσης, χρήσιμες εἶναι καί οἱ πληροφορίες οἱ σχετικές μέ τά «ὀχυρώματα» τοῦ Σερεβελιοῦ, πού περιλαμβάνονται στίς «Ἱστορικές Σημειώσεις» τοῦ Ἀνδρέα Καρκαβίτσα, μέ τίτλο: «Σταματάκης Ἀσφακιανός Κουτρούκης», τῶν ἐκδόσεων Κακόπουλου, τ. 2, σελ. 417 - 423, Ἀθήνα 1973 καί κυρίως γιά τό ἀναφερόμενο τοπωνύμιο «Τοῦ Σοῦλ' (Σούλα) τό Ζευγάρ'».

5. Στήν «Πρόνοια» Σερεβελιοῦ, μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου ἀναπτύχθηκαν τά μεσαιωνικά χωριά Σερεβέλι καί Αἰ-Νικόλας, πού κατά τήν περιοδεία τοῦ Πουκεβήλ, Γάλλου προξένου στήν αὐλή τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων (1815) ὑπολογίστηκε πὼς εἶχαν 16 καί 12 ἀντίστοιχα οἰκογένειες τῶν πέντε, κατά μέσο ὄρο ἀτόμων.

Ἡ σέ γενικές γραμμές ἱστορική πορεία τῆς «Πρόνοιας» Σερεβελιοῦ, περιλαμβάνεται στήν ἱστορική πορεία τῆς περιοχῆς, ὅπως αὕτη ἀναπτύσσεται στίς σελίδες τοῦ βιβλίου «ΕΥΠΑΛΙΟ».

Β'. Ὁ Τίτλος ἰδιοκτησίας τοῦ Σερεβελιοῦ

Πρόκειται γιά «ΤΑΠΙ» Ὀθωμανικῆς γραφῆς τοῦ ἔτους 1817 Ἰουλίου 1, γιά πρώτη φορά δημοσιευμένο, μέ τό ὁποῖο ἀναγνωρίζεται ἀπό τήν τουρκική ἀρχή - Βοεβόδα Λιδωρικίου - ἡ μεταξύ τῶν ραγιάδων ἀγοραπωλησία, ἐφ' ὅσον ὁ ἀγοραστής πληρώνει τή δεκάτη καί μέχρι τοῦ ἔτους 1854, ὅποτε ἀποξενώνεται, ἡ γαιοκτησία

περιέρχεται καί πάλι στό τουρκικό κράτος (Σουλτάνο) καί ἀπαιτεῖται νέα παραχώρηση κ.λπ. (Γνωστό εἶναι, ὅτι κύριος τῆς γῆς τῶν ραγιαδῶν λογαριαζόταν, κατὰ τὴν τουρκοκρατία, ὁ Σουλτάνος).

Τό «ΤΑΠΙ» εἶναι ἔγγραφο ἰδιοκτησίας τῶν κληρονόμων Δημητρίου Ἰωάννου Καμπούρη, Ζωριανίτη προεστοῦ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνα. Φέρει τὴ σφραγίδα τοῦ Βοεβόδα Λιδωρικίου καί τίς ὑπογραφές Τούκων ἀξιωματούχων τῆς τουρκικῆς διοίκησης Λιδωρικίου, στὴν ὁποία εἶχε προσαρτηθεῖ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἢ περιοχὴ τοῦ Σερεβελιῦ - τοῦ σημερινοῦ Εὐπαλίου.

Ἀντίγραφο τοῦ ἐγγράφου μέ ἡμερομηνία 13 Ἰανουαρίου 1822, πού φέρει τὴν ὑπογραφή τοῦ Ἀρμοστῆ τῆς ἐλληνικῆς κυβέρνησης, σέ μετάφραση, ἐπικυρώνεται στὴν Ἀθήνα, στά 1842.

Ἄς σημειωθεῖ, ὅτι αὐτὴ τὴν περίοδο ἡ ἔκταση τοῦ «Σερεβελιῦ», ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτη Ἀναστάση Ἀναγνώστη Λιδωρική, περιέρχεται στὸν Δημήτριο Ἰωάννου Καμπούρη καί ἀπὸ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς τὰ ἔγγραφα τοῦ προσωπικοῦ ἀρχείου τοῦ Κώστα Δημητρίου Καμπούρη ἀναφέρονται στό «Καμπουραίικο» πλῆον Σερεβέλι.

Τό ἀντίγραφο τοῦ «ΤΑΠΙΟΥ» τοῦ 1842 κατατίθεται στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ὁ Διοικητὴς τῆς ὁποίας ἐκδίδει ἀντίγραφό του στίς 24 Αὐγούστου 1895.

Στό ἀνά χεῖρας Φωτοαντίγραφο ἀναφέρονται: «Ἀκριβές ἀντίγραφο ἐκ τοῦ προσηρτημένου εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 76045 πρᾶξιν μου.

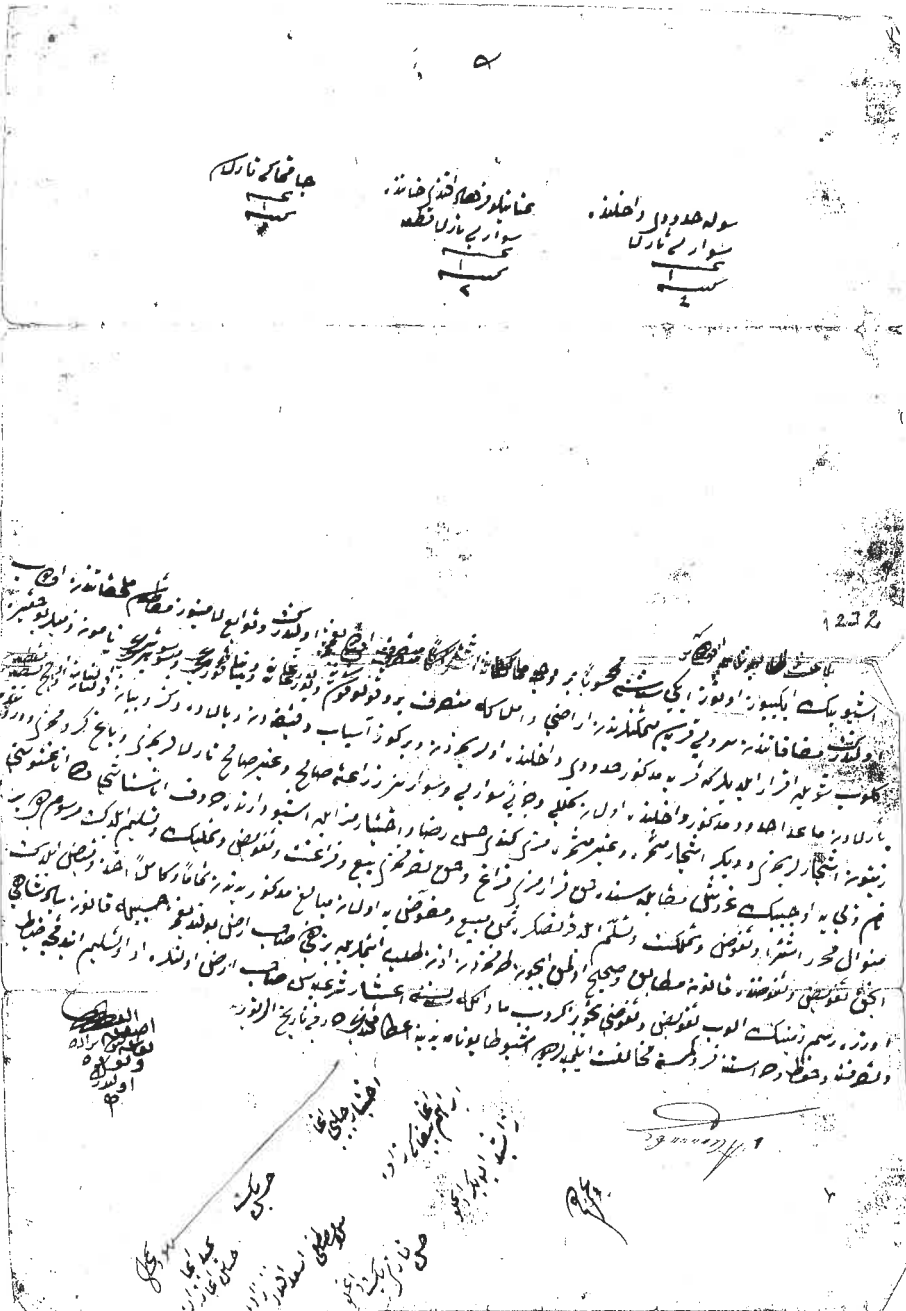
Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Σεπτεμβρίου 1895 ἔτους. Ὁ Συμβολαιογράφος Ἀθηνῶν.

Τ.Σ.Τ.Υ. Ἡλίας Γλυκοφρύδης».

Τό φωτ/φο αὐτό μᾶς ἔδωσε ὁ κ. Παναγιώτης Παπαγεωργίου, ρέκτης δικηγόρος, Ζωριανίτης, συμβάλλοντας ἔτσι στὴν καταγραφή τῆς Ἱστοριο-Λαογραφίας τοῦ χωριοῦ μας Ζωριάνο Δωρίδας καί τὸν ὁποῖο εὐχαριστῶ θερμότατα.

Γ'.

Παρατίθεται ἐδῶ τό Ὀθωμανικό ἔγγραφο:

β) Ἡ δακτυλογραφημένη μετάφραση τοῦ ἔγγραφου.

Ἀγρός ποτιστικός κεί- μενος ἐντός τῶν ὁρίων τοῦ Σούλα.	Ἀγρός ποτιστικός εἰς τό Ξενοδοχεῖον τοῦ Φερχάδ ἐφέντη	Ἀγρός τοῦ Τζαη- μάκη
Τμήμα 1 ἐν	Τμήμα 1 ἐν	Τμήμα 1 ἐν
Κουβέλια 4 τέσσαρα	Κουβέλια 2 δύο	Κουβέλια 2 δύο

Παραίτιον ἔγγραφου ταπίου τό ἐξῆς.

Οἱ ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ τῷ Λοιδωρικίῳ προσηρτημένου χωρίου Σερβέλι καί ἐκ τῶν κατεχόντων γαίας, ὄντες χωρικοὶ κτηματίαι, ὁ Γεροκολοκόσης, ὁ Γεωργανᾶς, ὁ Γιαννακούρης καί ὁ Σωτήρης, ἐλθόντες παρά τῷ ὑποφαινομένῳ εἶπον καί ὠμολόγησαν τά ἐξῆς:

Ἐξαιρέσαντες πάντων τῶν ἐν τῷ χωρίῳ μας κτημάτων, τάς ἐντός τῶν ὁρίων τοῦ ρηθέντος χωρίου κειμένας οἰκίας μας, ἐκτός μιᾶς πέτρας ἀλευρόμυλου καί τά ἀνωτέρω τρία τμήματα ἀγρῶν, οἰκίᾳ βουλῇ καί ἀπαραβιάστῳ γνώμῃ ἐπωλήσαμεν καί παρεχωρήσαμεν πάντα τά λοιπά, οἶον, τοὺς ἐντός τῶν ὁρίων τοῦ χωρίου ὀλίγους πολλοὺς ποτιστικούς τε καί ἀνύδρους ἀγρούς μας, τάς καλλιεργησίμους καί μὴ γαίας μας, τάς ἀμπέλους μας, μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς ἐλαιοδένδρων καί ἄλλων καρπίμων τε καί ἀκάρπων δένδρων, εἰς τὸν Ἀναστάσην υἱόν του Ἀναγνώστου καί ἐπ' ἀντιτίμῳ καί ἀνταλλάγματι τό ὅλον τριῶν χιλιάδων γροσίων, παρεδώκαμεν αὐτῷ τό ὅπερ ἡμεῖς εἴχομεν δικαίωμα εἴτε κτήσεως εἴτε χρήσεως ἐπὶ τῶν κτημάτων αὐτῶν καί ὁ Ἀναστάσης παρέλαβε τό δικαίωμα καί κατέλαβεν εἰς χεῖρας μας τό ἀντάλλαγμα σῶον καί ἀνελλιπές, ἀποδεχθεὶς τὴν παραχώρησιν. Ἀλλὰ διὰ νά νομιμοποιηθῇ ἡ παραχώρησις αὕτη καί νά γίνῃ σύμφωνος ἐφαρμοζόμενη τῷ Β. Κανονίῳ, ζητοῦμεν τό νά τῷ χορηγηθῇ καί ἡ ὑμετέρα ἄδεια καί συγκατάθεσις. Ταῦτα ὁμολογησάντων τῶν εἰρημένων χωρικῶν ὁ ὑποφαινόμενος καθ' ὃ διακάτοχος εἰς λογαριασμόν τοῦ χιλιοστοῦ διακοσιοστοῦ τριακοστοῦ δευτέρου ἔτους, ἐν εἵδει μαλιακανέ καί ἐν ἐταιρίᾳ τοῦ μουκατατά τοῦ Λοιδωρικίου καί τοῦ ὑπαγομένου Λαμινός καί ἐπομένως κύριος τῆς γῆς, λαβὼν τό διὰ τοῦ Β. Κανονίου τεθεσπισμένον δικαίωμα.

Ἐνέκρινα τό συνάλλαγμα τῆς παραχωρήσεως καί παραλαβῆς καί ἀκολουθῶς ἔδωκα εἰς χεῖρας τοῦ Ἀναστάση τό παρόν ἔγγραφον ταπί, ὅπως ἐν ὅσῳ πληρώνη εἰς τοὺς κατὰ καιρόν κυρίου τῆς

γῆς τὰ νομικά δέκατα, μένη ἀνεπηρέαστος καί ἀνεμπόδιστος εἰς τὰ τῆς κατοχῆς καί χρήσεώς του, καθὼς καί εἰς τὰ τῆς διαφυλάξεως καί συντηρήσεως ἐν ἔτει τῷ εἰρημένῳ.

Μάρτυρες τῆς ὑποθέσεως Ὑπογεγραμμένος Γιουσούφ ἐγιοπζά
Βοεβόδα Λοιδωρικίου

Ὑπογρ. αὐτοῦ
δοῦλος Θεοῦ
Γιουσούφ

Ὁ Γέρων Τζελεπή ἀγᾶς, ὁ Χασάν πέης ὁ ἀπηδῆ ἀγᾶς
Χουσεῖν ἀγά ζαδές

Ὁ Ἰσπραχίμ ἀγᾶς πεϊγέης ζαδές

Ὁ Μολλᾶ μουσταφᾶς ἐσάδ ἐφέντης ζαδές

Ὁ Ρασίδ ἀπουπερ ὀγλου

Ὁ Χαβάν ταζί πεζόγλου καί

ἐπικυροῖ τό πιστόν καί ἀκριβές τῆς δεούσης ἀπό τοῦ Ὁθωμανικοῦ μεταφράσεως ἐν τῇ Β. Καθέδρα τῶν Ἀθηνῶν τήν 14 Ἰανουαρίου τοῦ 1842.

Ὁ Β. Διερμηνεύς
(2ης) Λουκᾶς Ἀργυρόπουλος

Ὅτι ἀκριβές ἀντίγραφον ἐκ τοῦ προσηρτημένου εἰς τήν ὑπ' ἀριθμόν 76045 πρᾶξιν μου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Σεπτεμβρίου 1895 ἔτους

Ὁ Συμβολαιογράφος Ἀθηνῶν

Ε΄.

Παρατηρήσεις:

Στό ἔγγραφο ἐνυπάρχουν πλεῖστες ὅσες ἱστορικές καί Λαογραφικές πληροφορίες, πού πολύ ἐνδιαφέρουν, κατά πρῶτο λόγο, τούς Εὐπαλιῶτες.

1. Ἡ ἐδαφική περιοχή τοῦ Σούλα (Σουλαῖοι - Σουλέ, Σλέ, Σλές, ἡ παλαιότερη ὀνομασία τοῦ Εὐπαλίου), μᾶς θυμίζει τό γνωστό ἀγᾶ τοῦ 1755, στόν ὁποῖο ἀποδίδεται τό «Ζευγάρ'» μέ τόν ὀχυρό του πύργο, τὰ γνωστά, σάν «τουρκικά κτίρια τοῦ Σερεβελιοῦ», τῶν ὁποίων ὁμως ἡ ἀνέγερση ἐντοπίζεται γύρω στά 1700 (Βλέπε: Ἀρ-

γύρης Πετρονώτης - Βασίλης Κατσαρός: Τό Ὄθωμανικό συγκρότημα στὰ Μεσαιωνικά χωριά Κανλή καί Σερεβέλη. Ἡ Ναύπακτος καί ἡ περιοχή της, κατά τή Βυζαντινή καί Μεταβυζαντινή ἐποχή (325 - 1820). Β' Ἐπιστημονικό Συνέδριο. Ναύπακτος 17-18-19 Ὀκτωβρίου 1997. 2ος Ἡμίτομος. Ἐταιρεία Ναυπακτιακῶν Μελετῶν. Ἀθήνα 2001. Σελίδες 212 - 248.

2. Στοιχεῖο τῆς «Μεσαιωνικότητας» τοῦ Σερεβελιοῦ, τοῦ ὁποῖου τ' ὄνομα πῆρε ἡ ἄλλοτε ποτέ τοπική «Πρόνοια», ἀποτελεῖ τό μνημεῖο - ἀπομεινάρι, δυστυχῶς, μετά τίς κατά τά τελευταῖα χρόνια αὐθαίρετες ἀνασκαφές τῆς πηγῆς - τῆς βρύσης τοῦ «Σερεβελιώτη» -, ὅπως εἶναι γνωστό τό τοπωνύμιο (Ἰσπερο-Βυζαντινή περίοδος, Ἀργύρης Πετρονώτης).

3. Οἱ ἰδιοκτησίες τοῦ Φερδὰχ ἐφέντη καί τοῦ Τζαημάκη, στόν περίγυρο τοῦ Σερεβελιοῦ, δέν ἔχουν ἐντοπιστεῖ. Ἄρα εἶναι θέματα πρὸς ἔρευνα.

4. Τό χωριό Σερεβέλι, λίγο πρὶν ἀπ' τήν ἐπανάσταση τοῦ 1821, εἶχε προσαρτηθεῖ στήν τουρκική διοίκηση τοῦ Λιδωρικοῦ. Ἔτσι τό ἔγγραφο ὑπογράφουν ὁ τοῦρκος διοικητής - Βοεβόδας - καί οἱ ἀξιωματοῦχοι τῆς διοίκησης, Μουλὰς, Τσελεπῆς, Ζαδές, Μπαϊγῆς Ζαδές, σάν μάρτυρες τῆς Ὄθωμανικῆς συγκατάβασης στήν ἀγοροπωλησία καί τήν παραχώρηση τῆς γῆς «ἐν ὀνόματι τοῦ Σουλτάνου».

5. Τ' ἀναφερόμενα στό ἔγγραφο ἑλληνικά, οἰκογενειακά ὀνόματα, ἀπαντῶνται καί σήμερα στήν περιοχή τοῦ Εὐπαλίου, ἀλλ' ἄγνωστο πῶς, κατεῖχαν τή γῆ οἱ πωλητές.

Ἐπίσης οἱ μετρικές μονάδες τῶν στρεμμάτων - «Κουβέλια», ξύλινα δοχεῖα, πού χωροῦσαν 30 ὀκάδες σπόρων ἢ 38,4 κιλά σημερινά - ἦταν σέ χρήση μέχρι πρόσφατα, ὅπως καί τά «Κιλά», ἄλλα ξύλινα δοχεῖα τῶν 20 ὀκάδων.

6. Ἐνδιαφέρουσες εἶναι οἱ εἰδήσεις γιά τήν οἰκισή τοῦ Σερεβελιοῦ (Σπίτια, κῆποι - χωράφια μέσα στό χωριό), πού δέν μεταβιβάζονται, ὅπως καί οἱ συγκεκριμένοι ἀγροί, οἱ ἰδιαιτέρως ἀναφερόμενοι κατ' εἶδος (ποτιστικοί, ἄνυδρος) τοποθεσία κι' ἔκταση, μαζί μέ τήν «μία πέτρα ἀλευρομύλου».

Ὁ Μύλος, ὁ ἐξαιρούμενος, ἦταν αὐτός τοῦ «Καρυώτη», ὁ πλῆσιόν τοῦ Ἀϊ-Νικόλα. Ἦταν συνεταιρικός; Καί ποιός ἢ ποιοί κατεῖχαν τή «δεύτερη» πέτρα, τό ἄλλο μισό τῷ μύλου; Ἡ μήπως, τό «μία πέτρα ἀλευρόμυλου», ἀναφέρεται σέ ἀντιδιαστολή, πρὸς

τό δίδυμο, κοντινό Πλαταϊκό μύλο, μέ τά δυό βαένια, δυό καρίκια, δυό ζωριά κ.λπ., τίς δυό μονάδες, πού λειτουργοῦσαν ἐκεῖ ταυτόχρονα, πλάι-πλάι, στό ἴδιο κτίριο; Μᾶλλον τό πρῶτο θά συνέβαινε.

7. Στό «ΤΑΠΙ» δέν ἀναγράφονται τά τοποθέσια τῶν κτημάτων, πού πωλοῦνται στό Ἀναστάση, οὔτε ἡ συνολική τους ἔκταση, πού ἀποτιμήθηκε, ἀπό τούς Σερεβελιώτες Γερο-Κολοκόση, Γεωργανᾶ, Γιαννακούρη, Σωτήρη καί τόν ἀγοραστή Ἀναστάση τοῦ Ἀναγνώστη (Λιδωρίκη) σέ 3.000 γρόσια. (Ἀπό ἄλλη πηγή γνωρίζουμε, ὅτι ὁ Ἀναστάσης εἶχε καί ἄλλες καλλιεργήσιμες γαῖες στήν περιοχή μέσα τοῦ Σούλα).

Ἀναγράφονται μόνο τά εἶδη τῶν πωλουμένων ἀγρῶν.

8. Μέ τό Ὁθωμανικό αὐτό ἔγγραφο, οἱ Καμπουραῖοι κατοχύρωσαν στό Σερεβέλι, συνολική ἔκταση 3.000 στρεμμάτων, πού ἀπό ἄλλα ἔγγραφα τοῦ οἰκογενειακοῦ τους ἀρχείου, μαθαίνουμε, ἐκτείνονταν στά παρακάτω, γνωστά στήν περιοχή καί σήμερα, Τοπωνύμια: Καμπουραϊκό ἐξοχικό σπίτι, Ἐκκλησία Ἁι-Νικόλαος (Ἡ ἐκκλησία μας, σέ κάποιο ἔγγραφο), Κατελαῖοι, Βαί, Κόκκινη Κοτρώνα, Κτίρια, Λιάζια, Ριγανᾶ ἁλώνι, Μάζι, Σερεβελιώτη βρύση, Ἀσπρόλακκα, Κουτσομύτα, Δραμπάλα, Τσελένη μαντριά, Παλαιομάντρια (Παλιόμαντρα), Βαρδάλαμα, Κασκαρούπια (Κασκαρούμικιες), Λόντζα, Εὐγκη Λακκούλα, Κοπρισιές, Εὐνή λακκούλα, Βαρθολομιοῦ (Βαρθαλαμοῦ), Ξάνοιμα, Λάκκα, Παλιό Χωριό, Ἀλώνι Σερεβελιώτη, Μάμαλη ἐλιά. Αὐτά πέρα ἀπ' τίς δασωμένες ἐκτάσεις - δάση, θάμνοι...

Συμπερασματικά:

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι τό «ΤΑΠΙ» τοῦ Σερεβελιοῦ, εἶναι ἓν ἐνδιαφέρον ἱστορικό ἔγγραφο, πού συμβάλλει στήν πληρέστερη ἱστορικο-λαογραφική γνώση τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τοῦ Εὐπαλίου, τοῦ ὁποίου πολλά ἱστορικά ζητήματα προσεγγίζονται μέ τή μελέτη ὁλόκληρου τοῦ προσωπικοῦ ἀρχείου τοῦ Κων. Δημ. Καμπούρη - τά ἀναφερόμενα φυσικά στό Λειβάδι καί κτῆμα τοῦ Σερεβελιοῦ καί τό Εὐπάλιο καί τοῦ ὁποίου ἡ δημοσίευση προγραμματίζεται.

ΙΣΤΟΡΙΟΥΛΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ

ΕΦΤΑΙΓΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ

Τοῦ Γεωργ. Παπαϊωάννου

Κάποτε στὰ Σάλωνα ἦταν ἓνας κοντούλης καί πολύ ἀδύνατος, σά βέργα, φτωχοανθρωπάκος, πού εἶχε ἐκεῖ στήν ἀγορά μιά τρύπα, πού τήν ἔλεγε «μαγαζί» καί μπάλωνε κανένα τσαρούχι.

Ὅλα του τά ἐργαλεῖα ἦταν ἓνα σφυκράκι, ἓνα ὀρθό καλαπόδι, μιά φαλτσέτα, ἓνα σουβλί καί δύο-τρεῖς βελόνες καί λίγες τσαρουχόπροκες.

Οἰκογένεια δέν εἶχε καί κανέναν δέν ἤξερε ἀπό ποῦ κρατοῦσε ἡ σκούφια του καί πῶς βρέθηκε ἐδῶ στὰ Σάλωνα. Τό ἔλεγαν Ἰσαάκ Ἰσαακίδη.

Μιά μέρα περνώντας ἀπ' τό μαγαζί του ὁ Δήμαρχος, τόν εἶδε νά παλεύει μ' ἓνα παλιοτσάρουχο καί:

– Ἐ! πῶς τά πᾶς, μωρέ ἀνθρωπέ μου; Τί κάνεις ἐδῶ; Τό βγάζεις τό μεροκάματο;

– Τί νά σοῦ πῶ, κύρ Δήμαρχε. Ἐνα κομμάτι φωμί προσπαθῶ νά βγάλω, πού ἄλλοτε βγαίνει κι' ἄλλοτε ὄχι, ἦταν ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἰσαάκ Ἰσαακίδη.

– Τί νά πεῖ κανεῖς, μωρέ παιδί μου; Ἀλλά ἐσένα δέν σέ βοηθάει καί τό ὄνομά σου! Ἄκου, Ἰσαάκ Ἰσαακίδης!... Ἀλλοιῶς θᾶταν ἄν σ' ἔλεγαν π.χ. «Χαντζάρα». Ἄ! ὄχι, αὐτό δέν σοῦ πάει, ὅπως οὔτε τό «Γιαταγάνας» ἢ τό «Τρομάρα»! Εἶναι πολύ γιά σένα, γιατί αὐτά εἶναι γιά ἄγριους, θεριακ(λ)ωμένους ἄντρες... Νά σέ λέγανε «Πρεδάρ'» ἢ καλλίτερα «Κοκορετσά», θά σοῦ πηγαινε. Ὅχι καί Ἰσαάκ Ἰσαακίδη!...

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Τοῦ Γεωργ. Κουτσοκλένη

α) Ο Τσοπανάκος

Ποιός δέν ξεγελάστηκε ἀπ' τό κελάδημα τοῦ ὄμορφου τούτου πουλιοῦ, μέ τίς σταχτιές βοῦλες στά φτερά του καί δέ νόμισε ὅτι ἀκούει κάποιον τσοπάνη νά σαλαγάει τά πρόβατά του;

Χτίζει τή φωλιά του ψηλά στούς ἀπότομους βράχους κι' ἀπό κεῖ ψάχνει νά βρεῖ τό χαμένο του κοπάδι.

Δέν εἶναι μεγαλύτερο ἀπό ἕνα κότσυφα, ἔχει μακρὰ μύτη καί τό ἐπίσημο ὄνομά του εἶναι «Σίττη».

Τσοπανάκος ἦτανε καί προβατάκια φύλαγε καί καλά θά περνοῦσε ἂν τό ἀφεντικό του δέν ἦταν πολύ σκληρό. Ἦθελε τόν ψυχογυιό του καί τσοπάνη νά φυλάει τά πρόβατά του καί νά κάνει ὅλες τίς ἄλλες δουλειές τοῦ σπιτιοῦ.

Μιά μέρα γιά νά ἐκτελέσει ἐντολή τοῦ ἀφεντικοῦ ἄφησε τό κοπάδι μόνο του, ἀλλά ὅταν γύρισε δέν τό βρῆκε. Σκέφτηκε ἀμέσως τό ἀφεντικό του καί τήν ὀργή του καί σάστισε τό μυαλό του. Φοβήθηκε καί κλαίγοντας ἔτρεχε σφυρίζοντας νά βρεῖ τό κοπάδι τοῦ ἀφεντικοῦ. Κι' ὅταν διαπίστωσε ὅτι δέν θά τό βρεῖ, τότε γονάτισε καί προσευχήθηκε στό Θεό νά τόν κάνει πουλί γιά νά μή μπορεῖ νά τόν πιάσει τό ἀφεντικό του καί τόν τιμωρήσει.

Ἐγένετο τό θέλημά του καί ἀπό τότε ἔγινε πουλί, τό ὁποῖο ὅμως δέν ξέχασε τήν ιδιότητά του κι' ὅλο σφυράει, ὅλο μαυλαγάει τά πρόβατά του.

β) Ἡ Χουχουλήθρα

Ὁ συμπατριώτης μας ἀρχαιολόγος Εὐθύμιος Μαστροκώστας, ἐκτός ἀπ' τὰ δημοσιεύματα πού ἄφησε τὰ σχετικά μέ ἀρχαιολογικά θέματα, μᾶς ἄφησε καί τό παρακάτω παραμῦθι.

Ἡ Χουχουλήθρα, λέει, ἦταν κάποτε βοσκός καί φύλαγε πάρα πολλά πρόβατα. Κάποτε, κάποια μέρα ἀναγκάστηκε νά τὰ ἀφήσει ἀφύλακτα καί κεῖνα σκόρπισαν μέσα στά ρουμάνια, στούς λόγους, στά λαγκάδια.

Γυρίζοντας ὁ βοσκός εἶδε τό κακό πού τόν εἶχε βρεῖ καί ἄρχισε νά ψάχνει παντοῦ, ἀλλά πουθενά δέν βρῆκε τὰ πρόβατά του. Τότε ἔπεσε σέ βαρεία κατάθλιψη καί ἦταν ἀδύνατο νά ζεῖ σάν ἄνθρωπος. Παρακάλεσε λοιπόν τόν Θεό νά τόν κάνει πουλί καί Κεῖνος τόν ἔκανε Χουχουλήθρα.

Αὐτή ὅλη τήν ἡμέρα εἶναι κρυμμένη στή σπηλιά της καί τό βράδυ, μόλις νυχτώνει, βγαίνει καί φωνάζει τὰ προβατάκια της χού, χού, σά νά λέει:

ὦχ! τὰ προβατάκια μου, ὦχ! τὰ προβατάκια μου...

γ) Ὁ Μπούφος

Ἐξάδελφος τῆς Κουκουβάγιας καί τοῦ Χαροπουλιοῦ εἶναι ὁ Μπούφος, αὐτός πού τὰ καλοκαιρινά βράδια πού ἡ σιγαλιά ἔχει πέσει στή φύση, φωνάζει καί ἡ φωνή του ἀκούγεται σά μοιρολόι, σάν κλάμα, ἀλλά καί σάν βροντή κανονιοῦ... Μπούφ! Μπούφ! Μπούφ!...

Ἄνθρωπος, λέει, ἦταν πρῶτα ὁ Μπούφος καί μάλιστα Βασιλιάς μέ βασιλεῖο δικό του, μεγάλο. Τόν ζήλεψαν οἱ ἄλλοι βασιλιάδες καί τοῦ κίνησαν πόλεμο. Ὁ Μπούφος πολέμησε δυνατά, ἀλλά τελικά νικήθηκε καί ἔχασε τό βασιλείό του. Τό κτύπημα πού δέχτηκε δέν ἦταν μικρό. Δέν τόν πείραξε ὁ χαμός τοῦ βασιλείου του, ὅσο τό γεγονός πού ἔπρεπε νά ζεῖ περιφρονημένος καί ταπεινός. Καί...

— Θεέ μου, κάνε με ἕνα πουλί τῆς νύχτας γιά νά μή μέ βλέπουν οἱ ἄνθρωποι καί λένε: «Ἄχ! τόν κακομοῖρη...».

Καί ὁ Θεός τόν εὐσπλαχνίστηκε καί τόν ἔκανε πουλί τῆς νύχτας, πού κοιμᾶται ὅλη τή μέρα καί τή νύχτα ξυπνᾷ γιά νά φάει καί νά ζήσει τή μακρινή ἐποχή, τότε πού πολεμοῦσε καί θυμᾶται τὰ κανόνια πού ἔριχνε γιά νά νικήσει τούς ἐχθρούς του... Μπούφ! Μπούφ! Μπούφ!...

Μέ τήν εὐκαιρία, ἅς ποῦμε καί λίγα γιά τό πουλί αὐτό πού οἱ ἄνθρωποι τό θέλουν ὡς προσωποποίηση τῆς βλακείας. Ἀλλά πολύ κακῶς βέβαια. Ἄν ἦταν «μποῦφος», ὁ Μποῦφος δέν θά ἐπιζοῦσε σέ τούτη τή ζούγκλα τῆς φύσεως.

Εἶναι ὅμως γεγονός ὅτι προσποιεῖται τόν πολύ βλάκα. Δέν προσποιεῖται γιατί τό σωστότερο εἶναι ὅτι ἐπαγγέλεται τόν ἡλίθιο. Κοιμᾶται μέ ἀνοιχτό στόμα, ὄχι γιατί εἶναι βλάκας, ἀλλά γιατί ἔτσι γεμίζει ἡ γλῶσσα του μέ ἔντομα. Τά ἔντομα ὅμως αὐτά γίνονται δόλωμα γιά τά μικρά πουλιά, τά ὁποῖα τελικά γίνονται «χαψιά» τοῦ πανέξυπνου Μπούφου.

Ἀπ' αὐτό ὁ λαός μας, γιά τίς ἐντελῶς ἔκτακτες τυχερές καταστάσεις, λέει:

«Τοῦ ἔπεσε σάν τοῦ Μπούφου τό πουλί».

Κάνει τόν δειλό καί ἔτσι δίνει θάρρος στά μικρότερα πουλιά νά τόν πλησιάσουν, ὅποτε τοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία νά τ' ἀρπάξει.

Ἀλλά ἂν ἦταν τόσο βλάκας, ὅσο τόν θέλουμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, θά ἦταν τόσο καλός μετεωρολόγος ἀφοῦ... ἅμα λαλήσει ἀπό βραδύς, ὅπωςδῆποτε θά βρέξει τήν ἐπομένη.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΛΑΘΟΥΣ

Στό προηγούμενο τεῦχος (109) ὁ «δαίμωνας τοῦ τυπογραφείου» μᾶς ἔκλειψε μιά παράγραφο, τήν ὁποία πρέπει νά συμπληρώσουμε.

Πρόκειται γιά τό κομμάτι τοῦ Γιάννη Ἡλιόπουλου «Τοῦ Χαντζάρα ἢ Ἐλιά».

Λοιπόν στή σελίδα 40 καί μετά τό «Κουπλιῶτες καί τῶθαψαν στόν Ἄι-Θανάσ'...» νά προστεθεῖ:

«Καί τά ἀγόρια, τό μικρότερο τοῦ Ἀναστάση τόν πῆραν καί πάνε. Τό μεγαλύτερο, καθῶς κετάβαιναν τό μονοπάτι, ἀπό δῶ πού πᾶμε καί μεῖς, τοῦ ἀκούμπισαν τό λαιμό στό λοξό κορμό τῆς Ἐλιάς καί μέ τό χαντζάρι τοῦκοψαν τό κεφάλι... Τό βρῆκαν κι' αὐτό οἱ Κουπλιῶτες καί τῶθαψαν στόν Ἄι-Θανάση...»

Καί συνεχίζει τό «... Ἀπό τότε τό δέντρο τό λέμε «Στοῦ Χαντζάρα τήν ἐλιά».

ΣΔΕΜΑΤΑ - ΟΡΚΟΙ καί ΒΡΙΣΙΕΣ

Τοῦ Δημ. Σανιδᾶ

Χαράματα ξεκίνησαν γιά τήν Ἀργοστήλια ἡ Πολυξένη καί ἡ Γιαουρούταινα.

Καβάλησαν τά ζωντανά, τράβηξαν τό καπίστρι πού ἔκανε ἕνα τρανό σαματά, ἡ ἄλυσίδα πάνω στό σαμάρι... Εἶπε μιὰ βρισιά στό μουλάρι ἡ Πολυξένη καί αὐτό κατσούλωσε τ' αὐτιά του καί ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει ἀγκομαχώντας τήν ἀνηφόρα ἀπό τό παχύσαρκο τομάρι της. Πέρασαν τόν Κολοβατιανό, τό Βαθύρεμα, τό Βρομονέρι. Οἱ σκιές ἀπό τά ἔλατα, οἱ ἀποκορές πού ἔμοιαζαν μέ ἀνθρώπους, ἡ χουχλίθρα μέ τά κλάματά της καί ὁ Γκιώνης μέ τίς φωνές του, οἱ φοβέρες καί οἱ σκιές τῆς νύχτας ἔκαναν τό ταξίδι τους δύσκολο καί ὁ φόβος ἔτρεχε ὅλο τό κορμί τους. Μόνη παρηγοριά τους ἦτανε τά δυό μελωδικά κουδουνάκια τῶν ζώων πού χτύπαγαν ἀρμονικά προδίδοντας τά διάβα τους. Κατέβηκαν κάτω, βούλωσαν τά κουδουνάκια τῶν ζώων καί ξαναξεκίνησαν.

— Λές, μαρή Πολυξένη, νά εἶναι ἀλήθεια αὐτά πού μολογáει ὁ Μπαλάφας;

— Ἔρω γώ (ξέρω γώ), ἀφοῦ εἶπε πώς τόν εἶδε τόν Ἀράπη καί παίρνει καί ὄρκο.

Ὁ Μπαλάφας ξεκίναγε σύνταχα ἀπό τό χωριό, νά πάει στήν Ἀργοστήλια νά ποτίσει τίς πατάτες. Ὅταν ὅμως ἔφτανε στήν Κρύα Βρύση, ἔβρισκε μπροστά του δέκα (10) γυναῖκες καί ἀράδα ἔπαιρνε σχεδόν τό βράδυ νά ποτίσει. Τότε σοφίστηκε νά σταματήσει αὐτό τό κακό καί διέδωσε, ὅτι βγῆκε μπροστά του ἕνας Ἀράπης - ψηλός πού γυαλιζανε τά ἄσπρα δόντια του μέσ τό σκοτάδι. Ὅτι τόν πῆρε τρεῖς μέρες, καί τόν πῆγε στή Δρακοσπηλιά καί τόν βασάνιζε.

Ἀπό τότε ὁ Μπαλάφας ἔφτανε νωρίς στήν Ἀργοστήλια καί μέχρι νά ἔρθουν οἱ γυναῖκες, αὐτός εἶχε ποτίσει καί πήγαινε καί σέ ἄλλες δουλειές.

— Μή τά σκέπτεσαι αὐτά, εἶπε ἡ Γιαβρούταινα, καί βάρα τό μουλάρι νά βγοῦμε ψηλά στήν Ἀργοστήλια. Ἐκεῖ θά βροῦμε ἀνθρώπους, ἴσκιο καί παραθαριά.

— Δέν ἔλεγες καί στή Σουλτάνα νά ἔρθει ἀντάμα; εἶπε ἡ Πολυξένη.

– Τί λές, μαρή, νά βγεῖ ὁ Καπετάν Λελδόγιαννος νά τήν πιάσει μπροστά στά μάτια μας;

– Σιγά, μαρή, τήν παρθένα, τήν παστρικιά, εἶπε ἡ Γιαβρούταινα. Ψές τό βράδ' μοῦλεγε ἡ νύφη μου ἡ Φέγγω, ὅτι τήν εἶδε πίσω ἀπό τό φράχτι μέ τό δραγάτη.

– Σώπα, μαρή, τί λές;

– Αὐτό π' ἀκούς κι' μάλιστα τοῦλεγε νά τῆς φέρεي μιὰ μεριά στάρ', δέν ἔχνει, λέει, νά ζήσουν κι' ὁ ἄτρας τῆς ἔχ' πάει στήν Κολάκα γιά ρίζες.

Τό βράδ' ἡ Πολυξένη τά εἶπε μέ τό νί καί μέ τό σίγμα στήν Σουλτάνα.

Στό σπíti τῆς Γιαβρούταινας ἔγινε ὁ μέγας χαλασμός.

– Ἐγώ δέν ξέρω τίποτα, ὀρκίζομαι, ἔλεγε ἡ Φέγγω καί ἄρχισε τό μαλλιοτράβηγμα.

Μπαίνει στή μέση ὁ Γιαβρούτας νά τίς χωρίσει.

– Ἐσύ τά κάνεις ὅλα, παλιοσουρτούκου, ρουσποῦ, κουρμούσου, κλεισοπόρτισα τοῦ κιαρατᾶ. Ὅλο μοῦ ξεπορτίζεις κι' ἀνακατώνεις τόν κόσμο, εἶπε στή γυναίκα του. Ἄμα ἔχεις πεῖ τίποτα καί ἔχεις ρεζίλέψει τή γυναίκα, θά σέ σφάξω στό γόνατο σάν κριάρι.

Ἐγινε τάγκα στό χωριό.

Ἡ Σουλτάνα δέν εἶχε μοῦτρα νά βγεῖ στόν κόσμο καί ὁ Δραγάτης κρύφτηκε στίς δραγασιές νά περάσει τό κακό.

Ἡ κότα τῆς Ἀρχόντως

– Θειά Σταθοῦ, μπά κι' εἶδες μιὰ μαύρη κότα; τήν ἔχασα τώρα дуό μέρες κι' γένναγε κιόλας ἡ ψουφίμου.

Τό εἶπε στήν γριά Σταθοῦ νά τό ἀκούσει ἡ Ἀρχόντω.

– Ὅποιος τήν ἔφαγε, νά φάει τή φάουσα - νά βγάλ' τό κακό σπυρί στό στόμα, - νά βγάλ' φτερά στό κεφάλι του. Τώρα ἀφοῦ δέν τήν πῆρες ἐσύ, ἔχουμε κι' κανέναν ἄλλον ἐδῶ ἀπ' τήν Ἀρχόντω;

– Ἐγώ, μαρή, νά φάω δική σου κότα, δέν πᾶς νά πνιγεῖς στ' Κουρελῇ τό ρέμα; δέν πᾶς νά κουμπουριαστεῖς, παλιου-βρώμα τ' κιαρατά.

– Νά πᾶς ἐσύ, μαρή, παλιου-πτάννα, παλιου-μασκαροῦ, πῶχ'ς μοῦτρα κι' ξυλακώνεις σέ κόσμο. Οὐ τι νά χαθεῖς, παλιου-πτάννα, τ' κιαρατά, πού δέν ἄφησες καπετάνιο γιά καπετάνιο... Τούς ἔβαζες στό κατώι κρυφά. Νά πᾶς, μαρή, νά πνιγεῖς, νά πᾶς νά βρεῖς τρούπα ἀπό σκατό ναχωθεῖς, οὐ τι νά χαθεῖς, παλιου-φαμίλια, ἄχρηστ' ἄνθρωπ' τσ' κοινωνίας, παλιου-ρουσποῦ.

– Ἐγώ, μαρή, ἢ ἐσύ πού πῆγες μέ τά προζύμια στά χέρια, πάν' στ' Ἀλάφ' τά χωράφια μέ τό Βέλιο τόν Καπετάνιο.

– Δέν τῶς, μαρή, τοῦ πιδί σ' τοῦ μικρό πού μοιάζει ὀλόφτυστο τοῦ καπετάν Λελουδیانνου, παλιου-σακαφλιόρα, βρουμοθήλυκο.

– Τό δικό σου, μαρή, τό τέραξες ποῦναι ἀντίσκαστος ὁ Θανάς' ὁ δραγάτ' σ'.

– Ἐσύ, μαρή, δέν ἔχουσες τό μπάσταρδο στά κόπρια δέν βόδωσε νά τό δεῖ ὁ ἥλιος, ἢ μέρα, καί τῶχωσες μέ τή μάνα σου στά κόπρια.

– Ἐγώ, μαρή, ἢ ἐσένα πού σέ πιάσανε πάν' στ' ἁλώνια καρκα-τσέλα μέ τόν Ἀνάγνο;

– Φταίω ἐγώ, μαρή, νά κατέβω κάτ' νά σέ βάλω μέ τό γουρνί, νά σ' κόψω τή σφαή;

– Ἐλα ντέ ἄμα κοτᾶς νά σέ θαλαπώσω. Ἐλα νά σοῦ στουμπί-σω τό κεφάλι μέ τοῦ κόπανο πάνω στήν πλάκα.

– Οὐ τι νά χαθεῖτε, βρωμογύναικες τοῦ κιαρατᾶ... Δέν πᾶτε νά βρεῖτε μιὰ τρούπα ἀπό σβουινιά νά τρουπώσ'τε, πού θέλετε καί μάγγανα, εἶπε ὁ γέρο-Ἀνάγνος.

Στό Δικαστήριο

– Τί συνέβη, μάρτυς;

– Ἀρκανιάστηκαν, κύριε Πρόεδρε. Ἡ μιὰ ἔπιασε τήν ἄλλη ἀπό τά μαλλιά καί μαλλιοτραβιώντουσαν. Πουτάννα ἔλεγε ἡ μιὰ, παλιου-πεῖζα, δεῖξα, ἔλεγε ἡ ἄλλη.

– Παλιου-ρουφιάννα, ἡ μιὰ; παλιού μσή - τελεσῇ, ἡ ἄλλη.

– Πουτάννα ἡ μιὰ, πουτάννα ἡ γι' ἄλλη, ἀρκανιάστηκαν - μαλλιο-τραβήχτηκαν μέσα στό γουρνί τῆς βρύσης κι' τρουμάξανε νά τίς χουρίσουμε.

– Τήν αἰτία δέν τήν ξέρω, κύριε Πρόεδρε. Ἐμαθα ὅτι ἡ Ἀρχόντω ἔκλεψε μιὰ κότα τῆς Βλουέτας.

– Μοῦφαγε, κύρ' Πρόεδρε, τήν κότα μου, εἶπε ἡ Βλουέτα.

– Ἐλα δῶ, κατηγορουμένη. Γιατί ἔφαγες τήν κότα τῆς γειτόνισσάς σου;

– Ἐγώ δέν ἔφαγα τίποτας, κύρ' Πρόεδρε. Δέν ἔφαγα καμιὰ κότα ἐγώ, φέμματα τά λέει νά μέ ἐνοχοποιήσ' καί νά κρύψ' τίς πομπές τῆς.

– Σήκω ἀπάνω, κατηγορουμένη. Τό Δικαστήριο λόγω ἀμφιβολιῶν σέ ἀπαλλάσσει. Φύγε καί κοίταξε νά μή τό ξανακάνεις. Νά μήν ξανακλέψεις.

– Δέν τό ξανακάνω, κύρ' Πρόεδρε.

– Ἀ! ὥστε ἔτσι, ἔ; Ἐλα δῶ, Χωροφύλαξ, βάλτε την στό Κρατη-τήριο.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ:

α'. Ἀνδρικόπουλος Γιάννης

ΓΝΩΜΗ

Φιλολογική - Λογοτεχνική

«Σελίδες ἀπό τή Φωκίδα»

ΕΝΑ ΛΑΜΠΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΑΜΦΙΣΣΑΣ

Κάθε φορά πού μᾶς ἔρχεται ἀπό τήν Ἄμφισσα τό λαμπρό περιοδικό «Σελίδες ἀπό τή Φωκίδα», τῆς Ἑταιρείας Φωκικῶν Μελετῶν, μᾶς ἐντυπωσιάζει τό πλούσιο καί θαυμάσιο λαογραφικό καί ἱστορικό ὕλικό πού περιέχουν τά κείμενα τῶν συνεργατῶν τοῦ περιοδικοῦ.

Ἐκτός ἀπό τήν φωτεινή παρουσία καί πορεία τῶν «Σελίδων», ἄλλο ἓνα ἐπίτευγμα τῆς Ἑταιρείας Φωκικῶν Μελετῶν εἶναι καί τό πλούσιο κι' ἐντυπωσιακό Λαογραφικό Μουσεῖο πού ἔχει ἰδρύσει καί λειτουργεῖ στήν Ἄμφισσα.

Τό περιοδικό διευθύνεται ἀπό τόν Νικόλαο Δ. Καστανᾶ καί τήν φροντίδα του ἔχει Συντακτική Ἐπιτροπή πού τή συγκροτοῦν οἱ παρακάτω πνευματικοί ἄνθρωποι τῆς Φωκίδας: Γεωργ. Κουτσοκλένης (Πρόεδρος), αἰδ. π. Τάξ. Γκιοῦλος, Δημ. Σανιδάς, Γεώργ. Καραῖνδρος, Νίτσα Ἀσημακοπούλου, Ἀθαν. Δημόπουλος καί εὐθ. Τσαφόγιαννος.

Τό τελευταῖο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ (No. 108, Δεκέμβριος 2003) φιλοξενεῖ συνεργασίες ἐκλεκτῶν πνευματικῶν δημιουργῶν πού πραγματεύονται πολλά καί ποικίλα θέματα. Ἀνάμεσά τους ξεχωρίζουν κείμενα πού καλύπτουν ζωτικούς τομεῖς τῆς πολιτιστικῆς, πνευματικῆς κι' ἱστορικῆς κληρονομιάς τῆς Φωκίδας καί τά καταγράφουν, τά ἐρμηνεύουν καί τά ἀναλύουν, μεταξύ ἄλλων οἱ: Κουτσουλέλος Δημήτρης, Πετρόπουλος Ἀρίστος, Σανιδάς Δημ., Μυριβήλης Στρατής, Ἡλιόπουλος Ἰωάννης, Σικελιανός Ἀγγελος, Μαργαρίτη Ε., Σντάρμης Γιάννης κ.ἄ.

Ἐκτός ἀπό τά Χριστουγεννιάτικα κείμενα πού ὑπηρετοῦν τή

θρησκευτική ἐπικοινωνία κι' ἓνα ἀπό τὰ δύο μεγάλα γεγονότα τοῦ Χριστιανισμοῦ, προβάλλονται σοβαρά ἱστορικά καί λαογραφικά θέματα, τό Ὀλυμπιακό πνεῦμα καί οἱ Ὀλυμπιακοί Ἀγῶνες τοῦ 2004 καί ἡ καταγραφή τῆς δραστηριότητος τῆς Ἑταιρείας Φωκικῶν Μελετῶν, στό τελευταῖο τρίμηνο. Τέλος, στίς στήλες βιβλιοπαρουσίασης κρίνεται τό βιβλίο «Ἀνδρέας Μιαούλης» τοῦ Δημήτρη Σταμέλου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

«Η ΓΝΩΜΗ»

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ

ΤΡΙΤΗ, 24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2004

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Κ. ΚΟΥΤΣΟΥΛΕΛΟΣ
ΕΠΙΤΙΜΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ

1951 - 2001

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

ΑΘΗΝΑ

2003

ΔΗΜ. Κ. ΚΟΥΤΣΟΥΛΕΛΟΥ
Ἐπιτίμου Ἐπόπτη Δημοτικῆς
Ἐκπαιδεύσεως

«ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ»
(1951 - 2001)

Ἀθήνα, 2003, σελ. 224

Ὅραματισμοί καί προβληματισμοί τοῦ συγγραφέα στήν πολύχρονη πνευματική ὁδοιπορία του. Ἕνας ἀκατάπαυστος ἀγώνας πνευματικῆς ζωῆς, πού δυναμώνει τήν ἀνθρώπινη θέληση, ἀφήνοντας ἀνεξίτηλα τή σφραγίδα τῆς γνησιότητος, τῆς ἀρετῆς καί τῆς ἀλήθειας.

ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Στό τρίμηνο πού πέρασε εἴχαμε ἀρκετές ἐκδηλώσεις πού ἔγιναν στήν Ἀμφισσα, στίς ὁποῖες ἡ Ἑταιρεία μας συμμετεῖχε.

α'. Συνδιοργάνωσε μέ τόν Δῆμο Δελφῶν τόν ἑορτασμό τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνα στό Μοναστήρι τοῦ Προφ. Ἡλία.

β'. Συμμετεῖχε εἰς τόν ἑορτασμό τῆς 25ης Μαρτίου καί ὁ Πρόεδρος τῆς κ. Γ. Κουτσοκλένης ἐξεφώνησε τόν πανηγυρικό τῆς ἡμέρας, τόν ὁποῖο καταχωροῦμε παρακάτω.

γ'. Ἐπίσης συμμετεῖχε στίς ἑορταστικές ἐκδηλώσεις τοῦ Δήμου Ἀμφίσσης γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς πόλης καί τοῦ Φρουρίου τῆς, καθώς καί στά ἀποκαλυπτήρια τῆς Προτομῆς τοῦ Γερο-Πανουργιά ἀπ' τόν κ. Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας.

Ὁ πανηγυρικός τῆς 25ης Μαρτίου ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Σεβασμιώτατε,

κ. Ἐκπρόσωπε τῆς Κυβερνήσεως,

κ. Βουλευτά,

κ. Νομάρχα,

κ. Δήμαρχε,

κ.κ. Ἐκπρόσωποι τῶν Ε.Δ. καί Σ. Ἀσφαλείας,

κ.κ. Ἐκπρόσωποι τῶν Πολιτικῶν Ὑπηρεσιῶν,

κ.κ. Ἐκπρόσωποι τῶν Σωματείων - Συλλόγων - Ὁργανώσεων,

Κυρίες καί Κύριοι,

«Ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καί τέξεται υἱόν καί καλέσουσι τό ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ». Ἡ θεία αὐτή υπόσχεσις πού δόθηκε ἀπ' τόν Θεό μέ τό στόμα τοῦ Προφήτη Ἡσαΐα, 800 χρόνια πρίν τόν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου, πού γιορτάζουμε σήμερα, γίνεται πραγματικότητα.

Τό πνεῦμα τῆς κακότητος καί τῆς ἁμαρτίας, ὁ ὄφις πού ἐξαπάτησε τήν Εὐά, ἤλθε ἡ ὥρα νά συντριβεῖ.

Γιορτάζουμε τή μεγάλη στιγμή πού ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ τόν λυτρωτή του. Ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ, κομιστής τοῦ μηνύματος καταφθάνει στή Γῆ γιά νά φανερώσει τήν ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ, στήν ἐνάρετη Παρθένο, τήν πάναγνη, τήν φτωχή καί ἄσημη θυγατέρα τοῦ Ἰωακείμ καί τῆς Ἄννας. Τήν βρῆκε ἐκεῖ στήν ἄσημη Ναζαρέτ, νά

προσεύχεται καί τῆς ἀπευθύνει τόν πιό παράδοξο χαιρετισμό: «Χαῖρε Κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετά Σοῦ· Εὐλογημένη Σύ ἐν γυναιξί...» καί βλέποντας τήν κατάπληξή της συνεχίζει: «Μή φοβάσαι, Μαρία! Θέλει ὁ Θεός νά γεννήσεις γυιό, ὁ ὁποῖος θά σώσει τό ἀνθρώπινο γένος ἀπό τήν ἁμαρτία».

Χάρηκε ἡ Σεμνή καί Ἁγία Μαρία γιά τήν ἐκλογή Της ἀπ' τό Θεό νά γίνει αὐτή ὁ «Θρόνος ὁ ἐνδοξος» καί «ὁ Ναός ὁ Ἅγιος», ἀπ' ὅπου θά προήρχετο ὁ «Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης».

Καί ἡ δική μας ἡ ψυχή, δροσισμένη ἀπό τήν αὔρα τῆς ἀθανασίας πού Σύ, ὦ! Μητέρα, μᾶς χάριες, εὐλαβικοί στεκόμαστε προσκυνηταί τήν Ἁγία τούτη ὥρα καί γιορτάζουμε τόν Εὐαγγελισμό Σου καί Σέ παρακαλοῦμε νά σταθεῖς κοντά μας, νά γιγαντώσεις τήν ἀγάπη μας.

Αὐτή εἶναι, εὐλαβές ἐκκλησίασμα, ἡ πρώτη ἀπ' τίς δυό γιορτές πού γιορτάζουμε, γιατί σήμερα γιορτάζουμε καί τή συμπλήρωση τῶν 183 χρόνων ἀπό τῆς κηρύξεως τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία ἐχάρισε στό Ἕθνος μας τήν ἀνεξαρτησία του, ἔπειτα ἀπό 400 καί πλέον χρόνια, κατάμαυρα, «χειροπιαστό σκοτάδι» κατά τόν ποιητή, πού τίς Ἑλληνικές ψυχές τίς «ἔσκιαζε ἡ φοβέρα καί τίς πλάκωνε ἡ σκλαβιά».

Σ' ὅλα αὐτά τά 400 καί πλέον χρόνια, ἀπό τότε δηλαδή πού «...ἔπαψε τό χερουβικό καί τά κεριά σβηστήκαν...», μέχρι τή στιγμή πού ἀκούστηκε ἀπ' τό στόμα, τοῦ πολὺ ἀδίκημένου ἀπ' τήν Ἱστορία καί τοὺς συμπατριῶτες του Ἐπισκόπου Σαλῶνων Ἡσαΐα τό «Ἀνάστα Ἑλλάς! Ἐμπρός!», σ' ὅλα αὐτά τά μαῦρα χρόνια τῆς σκληρῆς καί ἀπάνθρωπης σκλαβιάς σημειώθηκαν 30 μεγάλες ἐπαναστάσεις καί δεκάδες μικρότερες ἐξεγέρσεις. Καί ἀπό πάνω ἔχουμε τοὺς ἀγῶνες τῆς κλεφτουργιάς, τῶν Σουλιωτῶν, τῶν Μανιατῶν. Ἔχουμε τό «Κρυφό Σχολεῖο», τό ἀθάνατο δημοτικό τραγούδι, τοὺς Δασκάλους τοῦ Γένους. Ἔχουμε τόν Πατρο-Κοσμᾶ τόν Αἰτωλό, τόν Ρήγα Φεραῖο, τόν δικό μας Δεσπότη Φιλόθεο, πού ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ Ἕλληνας ποτέ δέν ἔπαψε νά ἐλπίζει καί νά πιστεύει στήν ἀπελευθέρωση. Ἐκρυψε στήν καρδιά του αὐτή τήν ἐλπίδα καί τήν πίστη καί ἀντέδρασε ἀμέσως μέ τό «...σώπασε, κυρά Δέσποινα, καί μὴ πολυδακρύξεις. Πάλι μέ χρόνια μέ καιρούς, πάλι διὰ μας θᾶναι!». Δηλαδή ὅχι μόνο δέν γονάτισε, ὅπως πολλοὶ ἄλλοι, ἀλλὰ πῆρε τόσο δύναμη, πού ἔφτασε στό σημεῖο νά γκαρδιώσει κι' αὐτή τήν μητέρα του τήν Παναγία.

Κι' αὐτὴ του ἡ δύναμη τὸν ξεσήκωνε, κατὰ καιροῦς, καί κτυποῦσε τὸν δυνάστη.

Τελικά φθάνει ἡ 25ῃ Μαρτίου 1821. Ὅ,τι καί νά πεῖ κανεὶς γιὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ εἶναι λίγο καί ὀπωσδήποτε μικραίνει τό γεγονός καί τοῦτο γιατί ἡ ἡμέρα τούτη ἀποτελεῖ ἓνα μεγάλο, τὸν μεγαλύτερο σταθμὸ στὴ μακραίωνη ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Εἶναι ἡ φωτεινότερη ἡμερομηνία τῆς Ἱστορίας μας καί συγχρόνως ἓνα ἀξιόλογο γεγονός γιὰ τὴν παγκόσμια Ἱστορία τῶν νεωτέρων χρόνων.

Ἡ Ἐπανάστασις τοῦ '21 δέν ἦταν τυχαία, οὔτε συμπτωματική. Ἀντίθετα ὑπῆρξε ὁ ὥριμος καρπὸς ἐνός συνεχοῦς ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. Ὅπως εἶπαμε, οἱ Ἕλληνες οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή δέν ἔχασαν τὴν ἐθνικὴ τους συνείδηση. Ποτέ, κανέναν Ἕλληνα δέν δέχτηκε τὴ σκλαβιά του ὡς ὀριστική, ἀλλὰ ὅλοι τους περίμεναν - καί... περιμένουμε - νά ἀποτελειώσῃ ἡ μισοτελειωμένη ἐκείνη λειτουργία στὴν Ἀγία Σοφιά.

Οὐδέποτε ἔσβυσε ἡ σπίθα κάτω ἀπὸ τὴ στάχτη κι' ἀπ' αὐτὴ τὴ φλογίτσα λαμπάδιασε ἡ τεράστια πυρκαϊά, σάν σήμερα, 25 Μαρτίου τοῦ 1821, ἡ ὁποία φώτισε ὄχι μόνο τό ὑπόδουλο Γένος, ἀλλὰ ὅλους τοὺς ὑπόδουλους λαοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἡ Ἐπανάστασις τοῦ '21 ὑπῆρξε πανεθνικὴ ἐξέγερσις, ἓνας πανελλήνιος ἀγῶνας στὸν ὁποῖος ἔλαβαν μέρος ΟΛΟΙ οἱ Ἕλληνες, ἀνεξαρτήτου φύλου, ἡλικίας, ἐπαγγέλματος, μορφώσεως καί κοινωνικῆς θέσεως. Εἶπαμε ΟΛΟΙ οἱ Ἕλληνες, γιὰ νά κάνουν πραγματικότητα τό διπλὸ τους ὄραμα, πού ἦταν ἡ διάσωσις καί ἡ διατήρησις τοῦ τρισεχιλιόχρονου Ἑλληνισμοῦ καί τῆς Ἑλευθερίας καί δέν λογάριεσαν θυσίες καί δυσκολίες. Ἔδωσαν τά πάντα σ' αὐτόν τὸν ὑπέρτατο, τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα, ὁ ὁποῖος κράτησε -9- ὁλόκληρα χρόνια γεμάτα δάκρυα καί πολὺ αἷμα, ἀλλὰ καί ἡρωϊσμούς καί νίκες. Γεμάτα ἀπὸ καταστροφές καί ὀλοκαυτώματα, ἀλλὰ καί δόξα καί μεγαλεῖο.

Δέν λογάριεσαν πῶς ἀνοργάνωτοι, φτωχοὶ καί οἱ πιο πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ξυπόλητοι θά τᾶβαζαν μέ μιὰ πανίσχυρη Αὐτοκρατορία, πού δέσποζε στὸ μισό σχεδόν γνωστὸ κόσμον καί ἔχοντας ὡς σύμμαχό της τό «Δόγμα τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας».

Μέ ὄπλον τό «θάρρος». Ἐνα θάρρος ἀπροσμέτρητο, βουλευτικόν, τρισμέγιστον.

Ἐνας ἐναντίον ἑκατό. Πεζοὶ ἐναντίον καβαλάρηδων. Νησιτικοὶ

ἐναντίον καλοχορτασμένων. Ἡ βάρκα τοῦ μπουρλοτιέρη Κανάρη ἐναντίον τῆς πολύκροτης Ναυαρχίδας τοῦ Πασᾶ. Νά τὰ δεδομένα πού ἐπαλήθευσαν, ἄλλη μιὰ φορά, στήν Ἱστορία τόν Ψαλμό τοῦ Δαυΐδ: «Οὗτοι ἐν ἄρμασι, οὗτοι ἐν ἵπποις, ἐμεῖς δέ ἐν ὀνόματι Κυρίου. Ἐκεῖνοι μέν συνεποδίσθησαν (μπερδεύτηκαν τὰ πόδια τους) καί ἔπεσαν. Κι' ἐμεῖς ἀνέστημεν καί ἀνωρθώθημεν».

Αὐτός ὁ ἀγώνας ἀπέδειξε ὅτι ἡ Ἑλληνική φυλή ἔχει ἀδιάσπαστη συνέχεια καί σήμανε τήν ἐπάνοδο ἐνός μεγάλου Ἐθνους σέ πλήρη ἱστορική ἐνέργεια καί χάρις σ' αὐτόν ἀναγεννήθηκε τό νέο Ἑλληνικό Κράτος! Μικρό, φτωχό, ἀλλά ἐλεύθερο!

Ἡ 25η Μαρτίου 1821 ἔχει, ἐκτός ἀπ' τήν Ἐθνική καί μιὰ Διεθνή, παγκόσμια σημασία, γιατί ὑπῆρξε ἓνα μήνυμα, τό ὁποῖο ἐξαπέστειλε ὁ αἰώνιος Ἑλληνισμός πρὸς ὅλους τοὺς λαούς τῆς γῆς, σαλπίζοντας γιά μιὰ ἀκόμα φορά τὰ ἀθάνατα, τὰ πανανθρώπινα Ἑλληνο-Χριστιανικά ιδεώδη, τὰ ὁποῖα ἀποτελεοῦν τίς βάσεις τοῦ σύγχρονου δυτικοῦ πολιτισμοῦ καί ἐμπνέουν τοὺς ἐλεύθερους ἀνθρώπους στοὺς ἀγῶνες ἐνάντια στίς δυνάμεις τοῦ σκότους.

Αὐτά τὰ Ἑλληνο-Χριστιανικά ιδεώδη ἦταν ἡ πηγή πού ἐνέπνευσαν στοὺς ραγιάδες τόν ξεσηκωμό αὐτό - Γιά τοῦ Χριστοῦ τήν πίστη τήν Ἀγία καί τῆς Πατρίδος τήν Ἐλευθερία - καί ἀποτέλεσε τοὺς σκοποὺς γιά τοὺς ὁποῖους ἄδραξαν τό γιαταγάνι καί βροντοφώναξαν τό «...Ἀνάστα Ἑλλάς! ...». Ὁρκίστηκαν! Κι' ἀπ' αὐτὴ τὴ στιγμή, πού ὁ ὅρκος αὐτός σφράγισε τήν ἀπόφαση τῶν Ἑλλήνων, ὁ ζυγὸς τσακίστηκε καί πετάχτηκε μακριά. Ὅλες οἱ δυνάμεις τῆς Γῆς καί τοῦ Ἄδη μποροῦν νά συμμαχήσουν, ἀλλὰ δέν θά κατορθώσουν νά γλυτώσουν τήν Ὄθωμανική αὐτοκρατορία ἀπ' τό λύγισμα.

Σάλπιξε ἡ σάλπιγγα γιά μάχη καί οἱ καπεταναῖοι μιλοῦσαν στοὺς πεινασμένους ἄνδρες τους γιά «Θερμοπύλες», γιά «Μαραθῶνες». Ζητοῦσαν κραυγὴ πολέμου καί βγήκε μιὰ ἀπ' ὅλους «...Ἐλευθερία ἢ Θάνατος».

Ἡ μελέτη ὅμως τῆς Ἱστορίας μᾶς διδάσκει ὅτι γιά νά τιμήσουμε αὐτοὺς τοὺς ἀπλούς ἀλλὰ πολὺ μεγάλους Ἕλληνες, στοὺς ὁποῖους τόσα χρωστᾶμε, δέν ἀρκοῦν οἱ παρελάσεις, τὰ μεγάλα λόγια καί οἱ λοιπές ἐκδηλώσεις, ἀλλὰ πρέπει, πρὶν ἀπ' ὅλα, νά γιορτάσουμε τό γεγονός στὴ σκέψη μας καί στήν ψυχὴ μας. Πρέπει νά μείνουμε πιστοὶ στὰ καλὰ τους παραδείγματα καί στοὺς ὁρισμούς των. Μόνο ἔτσι θά μπορέσουμε νά ἀντλήσουμε διδάγματα, θάρρος καί αὐτοπεποίθηση.

Πρέπει νά προσαρμόζουμε τή ζωή μας στά σύγχρονα δεδομένα, χωρίς νά ξεφεύγουμε ἀπ' τίς ρίζες μας, δηλαδή τόν Χριστό καί τήν Ἑλλάδα!

Μᾶς διδάσκει ἀκόμα ὅτι μόνο ἐνωμένοι καί μέ ὁδηγό μας αὐτά τά Ἑλληνο-Χριστιανικά ἰδεώδη μποροῦμε νά βαδίζουμε ἀπό νίκη σέ νίκη.

Κι' αὐτό τό διάστημα, τίς ἡμέρες αὐτές δηλαδή, τό ἔχουμε περισσότερο ἀνάγκη, γιατί οἱ καιροί εἶναι χαλαιοί, εἶναι πονηροί καί οἱ ἐχθροί μας πολλοί, δυνατοί καί ἀπό κάθε κατεύθυνση.

Οἱ ὑπεύθυνοι πρέπει νά ἐμπνεύσουν στούς νέους μας τό σωστό φρόνημα, γιατί μόνο αὐτό εἶναι τό ἀποτρεπτικό τῶν κινδύνων καί προσβολῶν κατά τῆς πατρίδος μας.

Μόνο αὐτό εἶναι ἡ ἐγγύηση τῆς ἀκεραιότητος τοῦ Ἐθνικοῦ μας χώρου, εἶναι ἡ προϋπόθεσις γιά νά μπορεῖ ὁ Ἑλληνικός Λαός νά ζεῖ καί νά πορεύεται εἰρηνικά.

Τί ἄλλο περιμένουμε νά δοῦμε γιά νά σταματήσουν τά... πειράματα πάνω στή νεολαία μας;

Πρέπει νά σκύψουμε μέ σοβαρότητα πάνω στό θέμα αὐτό, γιατί μόνο τότε θά γίνουμε ἀντάξιοι τῶν θυσιῶν ἐκείνων, πού μᾶς κληροδότησαν τό ἀγαθό τό πολῦτιμο,

«...τ' ἀτίμητο στ' ἀτίμητα
πού λευτεριά τό λένε! ».

Γιά τήν οἰκονομική ἐνίσχυση τῆς Ἐταιρείας μας μᾶς προσέφεραν τά παρακάτω ποσά οἱ φίλοι μας, τούς ὁποίους καί εὐχαριστοῦμε:

1. Ἡλίας καί Τούλα Παχου, Π. Φάληρον,	
2. Σουσάννα Ε. Μάνου, Δάφνη καί	
3. Γ. Κουτσοκλένης, Ἐλαιώνας	
εἰς μνήμην Φούλας Θεοδ. Κραββαρίτη	20 €
4. Ἀνώνυμος	50 €
5. Γεώργ. Παπαϊωάννου, Ἀμπελόκηποι	50 €
6. Ἰωάν. Σταυριανός, Χρισσό	50 €
7. Λάρα Θεοδ. Κραββαρίτη	
εἰς μνήμην μητέρας τῆς Φούλας	50 €
8. Εἰς μνήμην Εὐσταθ. Τσερλιάγκου	
α) Ἰωάννης Σταυριανός	50 €
β) Γεώργιος Κουτσοκλένης	20 €

Ἀπαγορεύεται ἡ μερική ἢ ὀλική ἀναπαραγωγή τῶν κειμένων, ἡ ἀναδημοσίευση, ἡ ἀποθήκευση σέ ὁποιοδήποτε σύστημα ἠλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοαντιγραφικό καί δέ μεταβιβάζεται σέ καμιά μορφή καί μέ κανένα τρόπο κείμενο, χωρίς προηγούμενη ἔγγραφη ἄδεια τοῦ συγγραφέα ἢ τοῦ περιοδικοῦ.

ISSN 1105-6215